

Sissel Hovik og Eva Irene Falleth

Vern av Setesdal Vesthei- Ryfylkeheiane landskapsvernområde

Holdninger til vern og forvaltning
blant lokalpolitikere og lokale
organisasjoner

NOTAT
2003:126

Tittel: **Vern av Setesdal Vesthei – Ryfylkeheiane landskapsvernområde**
Holdninger til vern og forvaltning blant lokalpolitikere og lokale organisasjoner

Forfatter: Sissel Hovik og Eva Irene Falleth

NIBR-notat: 2003:126

ISSN: 0801-1702
ISBN: 82-7071-456-9
Prosjektnummer: O-1863
Prosjektnavn: Kommunal forvaltning av Setesdal Landskapsforvaltning

Oppdragsgiver: Direktoratet for naturforvaltning

Prosjektleder: Eva Irene Falleth

Referat: Kommunene berørt av Setesdal Vesthei – Ryfylkeheiane landskapsvernområde fikk i 2001 overført forvaltningsmyndigheten for landskapsvernet som en femårig prøveordning. En viktig begrunnelse for forvaltningsforsøket er at kommunal forvaltning skal styrke oppslutning om vernet lokalt. Denne spørreundersøkelsen viser at de fleste politikerne har blitt mer positive til lokal forvaltning, men har fortsatt svært ulike oppfatninger om vernet. Representanter fra lokale og regionale organisasjoner har i liten grad endret til holdning til vernet og forvaltningsforsøket. Det har dermed ikke vært en entydig utvikling om mot større oppslutning om vernet etter to år med kommunal forvaltning.

Sammendrag: Norsk

Dato: Desember 2003

Antall sider: 72 inkl. vedlegg

Utgiver: Norsk institutt for by- og regionforskning
Gaustadalléen 21, Postboks 44 Blindern
0313 OSLO

Vår hjemmeside: Telefon: 22 95 88 00
Telefaks: 22 60 77 74
E-post: nibr@nibr.no
<http://www.nibr.no>

Org. nr. NO 970205284 MVA
© NIBR 2004

Forord

NIBR har fått i oppdrag av Direktoratet for naturforvaltning å evaluere det lokale forvaltningsforsøket av landskapsvernet og biotopvernet i Setesdal Vesthei – Ryfylkeheiane. De vernede områdene omfatter åtte kommuner i Rogaland, Vest-Agder og Aust- Agder fylker. Den femårige forsøksperioden er fra 1. juli 2001 til 1. juli 2006, og omfatter både kommunal forvaltning av verneforskriftene og kommunal sluttbehandling av klagesaker. I tillegg skal kommunene utarbeide en forvaltningsplan for området.

Notatet presenterer funnene fra en spørreskjemaundersøkelse om holdninger og oppfatninger om vernet og det lokale forvaltningsforsøket rettet til lokalpolitikere, og lokale og regionale organisasjoner. Denne ble gjennomført våren 2003. Notatet er utarbeidet av Sissel Hovik i samarbeid med Eva Irene Falleth.

Oslo, desember 2003

Arvid Strand

Forskningsjef

Innhold

Forord	1
Innhold	2
Tabelloversikt	3
Sammendrag	5
1 Innledning	8
1.1 Bakgrunn og formål med spørreundersøkelsene	8
1.1.1 Lokalpolitikere	9
1.1.2 Lokale og regionale organisasjoner	11
1.2 Datagrunnlag	11
2 Deltaking i vernearbeidet	14
2.1 Engasjement i arbeidet med å opprette verneområdet	14
2.2 Deltakelse i utarbeidelsen av verneplan og forvaltningsplan	16
2.3 Oppsummering	17
3 Oppfatninger om vernet, vernegrunnlaget og ulike aktørers rolle	19
3.1 Hva mener respondentene om vernet av SV-R?	19
3.1.1 Politikernes oppfatninger	19
3.1.2 Organisasjonsledernes oppfatninger	21
3.2 De viktigste truslene mot verneformålet	22
3.3 Oppsummering	24
4 Oppfatninger om forvaltningsforsøket	25
4.1 Innledning	25
4.2 Oppfatninger om den kommunale forvaltningen	25
4.3 Vernets effekter på ulike aktiviteter	29
4.4 Lokalpolitikernes oppfatninger om forholdet mellom myndigheter	31
4.5 Oppsummering	34
5 Endrede syn på vern og kommunal forvaltning?	36
5.1 Lokale holdningsendringer	36
5.2 Oppsummering og konklusjon	38
Litteratur	40
Vedlegg 1 Tabeller til teksten	41
Vedlegg 2 Spørreskjema til lokalpolitikere	55
Vedlegg 3 Spørreskjema til lokale og regionale organisasjoner	64

Tabelloversikt

Tabell 1.1	Oversikt over kommunenes totalareal og areal i SV-R.	10
Tabell 1.2	Svarprosent for lokalpolitikere, etter kommune	11
Tabell 1.3	Svarprosent for lokalpolitikere, etter om skjema er sendt respondenten som formannskapsmedlem, medlem av faste utvalg eller kommunestyremedlem	12
Tabell 1.4	Svarprosent organisasjonsledere, etter type organisasjon (ut fra kommunale lister).....	12
Tabell 2.1	Lokale partilag og organisasjoners standpunkt til å opprette verneområdet Setesdal Vesthei - Ryfylkeheiane (prosentfordeling).....	14
Tabell 2.2	Partilaget syn på vern fordelt på kommunetype (prosentfordeling)	14
Tabell 2.3	Partilaget syn på vern fordelt på partiblokk (prosentfordeling).....	15
Tabell 2.4	Organisasjonens engasjement i forhold til opprettelse av verneområdet fordelt på organisasjonstype (prosentfordeling).....	15
Tabell 2.5	Hvordan politikere / organisasjoner engasjerte seg i spørsmålet om vern. (Prosent politikere og organisasjoner som har engasjert seg på de ulike måtene).....	15
Tabell 2.6	Andel lokalpolitikere som deltok på ulike måter i utarbeidelsen av verneplan og forvaltningsplan (prosent som deltok på hver enkelt måte).....	16
Tabell 2.7	Andel organisasjonsrepresentanter som deltok på ulike måter i utarbeidelsen av verneplan og forvaltningsplan (prosent som deltok på hver enkelt måte).....	16
Tabell 2.8	Hvor omfattende politikere og organisasjonsledere deltok i arbeidet med verneplan og forvaltningsplan (prosentfordeling).....	17
Tabell 3.1	Politikernes syn på ulike sider ved vernet (prosentfordeling). I hvilken grad utsagnene nedenfor er dekkende for deres synspunkt	20
Tabell 3.2	Organisasjonsrepresentanters syn på ulike sider ved vernet. (Prosentfordeling) I hvilken grad utsagnene nedenfor er dekkende for deres synspunkt	21
Tabell 3.3	I hvilken grad politikerne mener de ulike aktivitetsformene er en trussel mot verneformålene (prosentfordeling).....	22
Tabell 3.4	I hvilken grad organisasjonsrepresentantene mener de ulike aktivitetsformene er en trussel mot verneformålene (prosentfordeling).	23
Tabell 4.1	Politikernes syn på sider ved landskapsvernet og kommunenes håndtering av sitt forvaltningsansvar, uttrykt ved hvor dekkende de mener ulike utsagn er for deres synspunkt (prosentfordeling)	26
Tabell 4.2	Organisasjonsrepresentantenes syn på sider ved landskapsvernet og kommunenes håndtering av sitt forvaltningsansvar, uttrykt ved hvor dekkende de mener ulike utsagn er for deres synspunkt (prosentfordeling) .	28
Tabell 4.3	Politikernes oppfatninger om vernet har medført unødvendige begrensninger på følgende aktiviteter (prosentfordeling):	30
Tabell 4.4	Organisasjonsrepresentantenes oppfatninger om vernet har medført unødvendige begrensninger på følgende aktiviteter (prosentfordeling).....	31

Tabell 4.5	Politikernes vurdering av forholdet mellom kommunene, de interkommunale samarbeidsorganene og statlige vernemyndigheter i forvaltningen av landskapsvernet, uttrykt gjennom hvor dekkende de mener ulike utsagn er for deres synspunkt (prosentfordeling)32
Tabell 5.1	I hvilken grad har politikere og organisasjonsrepresentanter endret syn på landskapsvernet og kommunalt forvaltningsansvar etter to års erfaring (prosentfordeling).....36

Sammendrag

Sissel Hovik og Eva Irene Falleth

Vern av Setesdal Vesthei – Ryfylkeheiane landskapsvernområde

Holdninger til vern og forvaltning blant lokalpolitikere og lokale organisasjoner
NIBR-notat 2003:126

Om forvaltningsforsøket og problemstillinger for evalueringen

Setesdal Vesthei – Ryfylkeheiane landskapsvernområde og Steinsbuskardet – Hisdal biotopvernområde (SV-R) ble opprettet ved kronprinsregentens resolusjon 28.04.00. Det ble også, på bakgrunn av vedtak i Stortinget, bestemt å sette i gang et lokalt forvaltningsforsøk i dette området. De åtte kommunene som ble berørt fikk delegert forvaltningsmyndigheten for de to verneområdene 1. juli 2001. NIBR har fått i oppdrag av Direktoratet for naturforvaltning å evaluere dette forvaltningsforsøket. Dette notatet er en delrapport fra denne evalueringen.

SV-R landskapsvernområde er opprettet for å sikre villreinstammen i området, og for å bevare et vakkert og særmerket fjellområde. Et viktig formål med det lokale forvaltningsforsøket i SV-R er at nasjonale miljøsyn skal bli en del av lokalpolitikken, slik at lokale aktører blir medspillere og ikke motparter i miljøforvaltningen. Delegeringen bygger på at beslutninger bør taes nærmest mulig dem det angår. Med dette forvaltningsmessige grepet ønsker staten både å gi større lokal legitimitet til nasjonale miljømål, og å effektivisere forvaltningen. Dette kan i så fall tenkes å dempe det ofte høye konfliktnivået mellom lokale interesser og nasjonal miljøpolitikk, samt redusere skepsisen til selve miljøforvaltningen.

Den overordete problemstilling for dette notatet er i hvilken grad lokal forvaltning skaper større oppslutning om vern av SV-R. Vi undersøker lokale holdninger til vernet, og til forsøket med kommunalt forvaltningsansvar, og er særlig interessert i om disse blir påvirket av kunnskap om og deltakelse i vernearbeidet. Vi gjennomførte en spørreskjemaundersøkelse til lokal politikere og ledere for lokale og regionale organisasjoner i mai 2003. Skjema ble sendt til alle lokalpolitikere med verv i kommunale utvalg som behandler spørsmål vedrørende planlegging, forvaltning og bruk av heia, i alle de åtte berørte kommunene. Skjema ble også sendt til ledere av organisasjoner og lag med interesse i heia. Opplysninger om disse er gitt oss av kommunene. Når det gjelder lokalpolitikere undersøker vi om deres holdninger til vern og lokal forvaltning viser sammenheng med den enkelte politikers kunnskap tilegnet gjennom deltagelse i arbeidet med vern og forvaltning i SV-R, hvilken kommune de representerer og partitilknytting. Når det gjelder respondenter fra lokale og regionale organisasjoner vil vi undersøke om deres holdninger viser sammenheng med kunnskap tilegnet gjennom deltagelse i arbeidet med vern og forvaltning i SV-R og organisasjonstype.

Oppfatninger om vernet og vernegrnlaget

Vi finner betydelig uenighet både mellom politikerne og mellom lokale organisasjonsledere hva angår syn på hvor nødvendig det var å verne SV-R. Disse holdningene viser ikke sammenheng med politikernes og organisasjonsledernes deltakelse i verne- og forvaltningsprosessene i SV-R. Politikernes holdninger varierer derimot mellom de berørte kommunene. Politikerne fra nordkommunene legger større vekt på vernets viktighet, enn politikerne fra sørkommunene, og særlig fra de mest berørte sørkommunene. Dessuten varierer politikernes holdninger med partitilhørighet. Det er imidlertid ikke slik at lokallagene fra samme parti hadde samme standpunkt til opprettelsen av verneområdet på tvers av kommunene. Representantenes vurdering av hvor nødvendig vernet er, synes å være påvirket både av moderpartiets ideologiske ståsted og lokalpartiets syn på vernet. Organisasjonsledernes oppfatninger om behovet for vern varierer mellom organisasjonstypene. Ledere av miljø- og friluftsansisasjonene legger som ventet stor vekt på at vernet var nødvendig, mens det motsatte er tilfelle for ledere av landbruksorganisasjoner.

Det er stor enighet blant politikerne og organisasjonslederne om at en ikke burde ha valgt en strengere verneform (nasjonalpark), eller et større verneområde. Politikerne er også relativt enig i at lokale forvaltningsformer (enten kommune- eller grunneierstyrt) hadde vært å foretrekke, framfor statlig vern. Dette er lederne av landbruksorganisasjoner enige i, mens lederne av miljø- og friluftsansisasjonene er sterkt uenige.

Vurderingene av trusselbildet mot verneformålet varierer heller ikke med deltakelse i eller kunnskap om verneprosessen. Vurderingene til både politikerne og organisasjonslederne synes å være påvirket av deres verdigrunnlag, heller enn av kunnskap ervervet gjennom deltakelse.

Oppfatninger om forvaltningsforsøket

I denne delen har vi skilt mellom oppfatninger om mer prinsipielle deler av forsøket med kommunal forvaltning av landskapsverneområdet, og oppfatninger om hvilke resultater kommunene har oppnådd. Mens politikernes vurdering av de mer prinsipielle spørsmålene i stor grad varierer etter en ideologisk dimensjon, varierer deres vurderinger av kommunenes praktisering av forvaltningsansvaret også etter deres kunnskap om vernet og forvaltningen av verneområdet. De fleste politikerne mener det var riktig at kommunene fikk forvaltningsansvaret, men skepsisen til dette er størst blant politikere som representerer Høyre og Fremskrittspartiet. Vurderingen av kommunenes forvaltning av heia, dvs. om det har utviklet seg ulik praksis mellom kommunene, og om kommunene er flinke til å ivareta lokale hensyn, varierer derimot med indikatorer på deres deltakelse i og kunnskap om vernet. Det gjelder også vurderingen av forholdet mellom kommunene og andre forvaltningsaktører, bl.a. hvilke skussmål de gir fylkesmannen.

Organisasjonslederne er på sin side uenige i om det var riktig at kommunene fikk forvaltningsansvaret. Disse holdningene varierer med organisasjonstype. Lederne for miljø- og friluftsansisasjonene er skeptiske, mens lederne av landbruksorganisasjonene er positive. De fleste organisasjonslederne er imidlertid skeptisk til kommunenes praktisering av sitt ansvar. Lederne for miljø- og friluftsansisasjonene tenderer å mene at kommunene er for ettergivende overfor lokale interesser, mens lederne av landbruksorganisasjonene tenderer å mene at kommunene tilgodeser friluftsansisessene framfor interessene til lokale grunneiere.

Endrede syn på vern og kommunal forvaltning?

Den overordnede problemstillingen for notatet er å undersøke om forsøket med lokal forvaltning har skapt større oppslutning om vernet. Vi spurte begge respondentgruppene om de hadde endret sitt syn både på vernet som sådan, og på ordningen med kommunal forvaltning av verneområder, med utgangspunkt i den erfaring de hadde etter to års forsøk. De fleste kommunepolitikere oppgir at de har endret synet på å verne heia som landskapsvernområde, og det er en klar tendens til økt polarisering i synet på dette. De som i utgangspunktet var positive til vern, er blitt mer positive, mens de som i utgangspunktet var negative er blitt mer negative. Holdningene til et kommunalt forvaltningsansvar er derimot blitt mer positive, dette gjelder både blant de som er for og imot vernet som sådan. På tross av ulike holdninger til vernet, så er det stor oppslutning fra lokalpolitikere om at kommunene bør ha forvaltningsansvar, og de fleste politikere mener kommunene greier å forvalte området på en god måte, der en ivaretar både lokale hensyn og verneformålet.

Organisasjonslederne på sin side har i liten grad endret sitt syn både på vernet og på forsøket med lokal forvaltning. Deres syn på dette er betinget av hvilken organisasjonsleder, og er i liten eller ingen grad endret som følge av forsøket med lokal forvaltning.

Hvorvidt politikere har blitt mer for vern eller i imot vern, samsvarer først og fremst med kommunetype. Forklaringene på at denne territorielle dimensjonen slår så sterkt ut, kan ligge i ulikheter mellom sør og nord. For det første var sørområdene ikke tenkt vernet i landsplanen for nasjonalparker fra 1986. Utvidelsene av vern til sørområdet medførte at politikere i disse kommunene reagerte svært negativt på forslaget til verneplan. For det andre er områdene i sør i privat eie, mens store deler av eiendommene i nord er statsgrunn og allmenninger. En stor andel av offentlige eiendommer innen verneområdet kan ha vært en grunn til mer velvilje til vernet i nord, fordi færre private grunneiere båndlegges av et vern. For det tredje så det mindre villrein i sørområdene enn i nordområdene. Bærekraftig forvaltning av villreinstammen og dens leveområdet er en viktig legitimerende faktor for vernet blant lokale aktører. Det kan tenkes at fravær av rein både påvirker politikernes holdning til vern og deres trusselbilde i heia, slik at der det ikke er rein er forståelsen for vern mindre enn der det er rein.

Tanken bak forvaltningsforsøket er at lokal forvaltning skal styrke oppslutningen om vernet. Det har ikke vært en entydig utvikling mot større oppslutning om vernet blant politikere og ledere i organisasjoner etter to år med lokal forvaltning. Denne undersøkelsen viser at de fleste politikere har blitt mer positive til kommunalt forvaltningsansvar, men at de fortsatt har svært ulike oppfatninger om vernet. Et positivt syn på den lokale forvaltningen betyr likevel at potensialet for et mer positivt syn på selve vernet er til stede. Det er imidlertid også et nivå under kommunene som består av grunneiere, rettighetshavere og interessegrupper i området. Analyse av svarene fra lokale og regionale organisasjonene tyder på at disse i liten grad har endret sine holdninger og oppfatninger til vern og lokal forvaltning. Det ligger derfor en stor utfordring for kommunene i å nå ut også til enkeltaktører og organisasjoner med interesser i SV-R for å sikre en legitim forvaltning.

1 Innledning

1.1 Bakgrunn og formål med spørreundersøkelsene

Stortinget foreslo 16. desember 1996 (Innst.O.nr. 64 (1995-96)) å gjennomføre et forvaltningsforsøk i tre av de planlagte verneområdene som inngår i landsplanen for nasjonalparker og andre større verneområder (St.meld.nr.62 (1991-92)). Setesdal Vesthei – Ryfylkeheiane landskapsvernområde og Steinsbuskardet – Hisdal biotopvernområde (SV-R) ble opprettet ved kronprinsregentens resolusjon 28.04.00. I tillegg ble det bestemt å sette i gang et lokalt forvaltningsforsøk i dette området. Kommunene fikk delegert forvaltningsmyndigheten for de to verneområdene 1. juli 2001. I tillegg skal kommunene utarbeide en forvaltningsplan for SV-R som skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning (DN). Det foreligger et høringsutkast til forvaltningsplan fra mai 2003. NIBR har fått i oppdrag av DN å evaluere forvaltningsforsøket.

Delegeringen av forvaltningen av SV – R inngår som en del av en generell kommunalisering av offentlig forvaltning. Sentrale myndigheter ønsker at kommunene skal få økt ansvar innen miljøpolitikken (St.meld.nr.24 (2000-2001)). Et viktig formål med det lokale forvaltningsforsøket i SV-R er at nasjonale miljøsyn skal bli en del av lokalpolitikken, slik at lokale aktører blir medspillere og ikke motparter i miljøforvaltningen. Delegeringen bygger på subsidiaritetsprinsippet - eller nærhetsprinsippet. Dette forvaltningsprinsippet går ut på at oppgaver skal løses på lavest mulig effektive beslutningsnivå, og at beslutninger bør taes nærmest mulig dem det angår. Med dette forvaltningsmessige grepet ønsker staten både å gi større lokal legitimitet til nasjonale miljømål, og å effektivisere forvaltningen. Dette kan i så fall tenkes å dempe det ofte høye konfliktnivået mellom lokale interesser og nasjonal miljøpolitikk, samt redusere skepsisen til selve miljøforvaltningen. En sentral problemstilling i NIBRs evaluering er å vurdere om forvaltningsforsøket har ført til økt opplutning om vernet lokalt. Dette er hovedfokus i denne rapporten.

De fleste vernesaker er konfliktfylte, og SV-R er ikke noe unntak i den sammenhengen. Verneprosessen i SV-R skiller seg imidlertid ut fra andre fordi det har vært betydelig innslag av regionale planer, blant annet en Flerbruksplan fra 1994. Sterkt regionalt engasjement medførte at statens verneplaner ble møtt med sterk og organisert motstand som kulminerte med at vernesaken i SV-R ble behandlet i Stortinget i 1996. Konflikten i SV-R har i hovedsak vært en konflikt om hvordan området best kan forvaltes. Det har vært relativt bred enighet om å forvalte SV- R på en måte som sikrer villreinen og dens leveområde. Kommunene har ment at en forvaltning etter plan- og bygningsloven – den ordinære forvaltningsmodellen av arealer – var tilstrekkelig for å sikre villreinen og fjellet, mens miljømyndighetene på sin side ønsket å sikre området gjennom statlig vern etter naturvernloven.

Utfallet med statlig vern og lokal forvaltning av verneområdene er i så måte et utfall som medfører at begge parter har både fått og gitt noe – og resulterte nok i at en del aktører på begge sider av konfliktlinjene ikke var helt fornøyde med sluttresultatet. Det er svært delte meninger om kommunene i tilstrekkelig grad greier å ta hensyn til natur- og miljøinteresser. Forskning på feltet viser ulike resultater. Mange undersøkelser om kommunal arealplanlegging konkluderer med at kommunene ofte vurderer lokale brukerhensyn som viktigere enn miljø- og vernehensyn. Kommunene gir mange dispensasjoner i byggeforbudssoner, og lar oftere utbyggingsinteresser vinne fram på bekostning av viktige miljøverdier enn det fylkesmannen tillater i sin forvaltning av vernede områder (f.eks. Riksrevisjonen 2001-2002, Falleth et al. 2003).¹ Samtidig konkluderer en evaluering av planforsøket i Akershus at fylkeskommunen tok miljøhensyn (Nenseth og Strand 2002). I dette forsøket fikk fylkeskommunene myndighet til å slutføre innsigelsessaker, og utfallet av dette var tilfredsstillende sett ut i fra departementets egen praksis. De motstridende konklusjonene ovenfor kan ha strukturelle årsaker fordi arealplansystemet er tillagt andre roller enn områdevern. Dette kan medføre at kommunene som er blitt delegert en oppgave innenfor et bestemt miljøområde vurderer bruk og vern annerledes enn innen et mer sektorovergripende og ordinært myndighetsområde som arealplanlegging etter plan- og bygningsloven. Samtidig vil delegering mest sannsynlig medføre en politikkendring fordi en annen type beslutningstakere skal gjøre de skjønsmessige vurderinger om bruk og vern. En av grunnene til å delegerer myndighet i SV-R er nettopp en tanke om at politikkendring innenfor verneformålets ramme vil styrke den lokale oppslutningen.

Den overordete problemstilling notatet er i hvilken grad lokal forvaltning skaper større oppslutning om vern av SV-R. Vi vil se på hvorvidt syn å vern og verneforsøket varierer med deltagelse i og kunnskap om verneprosessen og forvaltningen av verneområdet, parti- eller organsiasjonstilknytting, kommunetype, og for politikere, verv i kommune-styret. Vi gjennomførte en spørreskjemaundersøkelse til lokal politikere og ledere for lokale og regionale organisasjoner mai 2003. I 2003 har forsøket vært i drift en toårsperiode slik at lokale aktører har fått en mulighet til å få kjennskap til forsøket. Denne spørreskjemaundersøkelsen vil bli gjentatt mot slutten av evalueringen i 2005/2006, for å spore eventuelle endringer i respondentens syn på både vernet og den lokale forvaltningen av området.

Fokus i undersøkelsen er holdninger til vernet og den lokale forvaltningsmodellen – de avhengige variablene. Når det gjelder lokalpolitikere ønsker vi å undersøke om disse holdningene viser sammenheng med den enkelte politikers kunnskap tilegnet gjennom deltagelse i arbeidet med vern og forvaltning i SV-R, hvilken kommune de representerer og partitilknytting. Når det gjelder respondenter fra lokale og regionale organisasjoner, vil vi undersøke om deres holdninger viser sammenheng med deres kunnskap tilegnet gjennom deltagelse i arbeidet med vern og forvaltning i SV-R og organisasjonstype. Disse faktorene er undersøkelsens uavhengige variabler.

1.1.1 Lokalpolitikere

Kommunegruppe

Gjennom verneprosessen kom det fram ulike holdninger mellom kommunene til vern og lokal forvaltning. Dette kan organiseres etter en N-S gradient. Konfliktene mellom kommunene og miljømyndigheten var størst i sør. Grunnene til en slik inndeling er

¹ Se også www.ssb.no sine KOSTRA miljødata. Dette omfatter både bl.a. dispensasjoner i byggeforbudssoner og dispensasjoner til motorisert ferdsel i utmark.

mange og sammensatte. Det var områdene i nord som først ble foreslått vernet (NOU 1986). Områdene i sør ble først inkludert i verneplanen på et senere tidspunkt. Områdene i sør er i tillegg i hovedsak private eiendommer, mens det er store offentlige eiendommer i nord. Det er også mest villrein i nord. Bevaring av villrein er i evalueringen oppgitt å være en viktig legitimerende faktor for vernet. I tillegg er kommunene i ulike grad berørt av vernet i SV-R (se Tabell 1.1). Vi har derfor gruppert kommunene etter hvorvidt hoveddelen av kommunens areal ligger sør eller nord for Brokke – Suleskar veien, og etter hvor stor andel av kommunens areal som inngår i landskapsvernet. Bykle, Valle og Sirdal ligger i nord og er alle sterkt berørt av vernet (landskapsvernet omfatter mer enn 20 % av kommunens areal). Bygland og Åseral er de to sørkommunene som er sterkt berørt av vernet. Forsand, Hægebostad og Kvinesdal er sørkommuner som er relativt lite berørt av vernet.

Tabell 1.1 *Oversikt over kommunenes totalareal og areal i SV-R.*

	Kommunenes areal (km ²)	SV-R (km ²)	% areal i SV-R
Bykle	1461,2	837,9	57,3
Valle	1289,1	465,5	36,1
Bygland	1330,7	279,9	21,0
Åseral	888,2	227,1	25,6
Hægebostad	460,4	77,1	16,7
Kvinesdal	970,4	95,5	9,8
Sirdal	1547	343,3	22,2
Forsand	772,6	39,2	5,1
Totalt	8719,6	2365,5	27,1

Representantens kunnskap om og deltakelse i saksfeltet.

Deltagelse kan ha ulike former, fra en mer konsultativ deltagelse der aktørene blir tatt med på råd eller får mulighet til å uttale seg, til en mer aktiv og inkluderende deltagelse der aktørene får mulighet til å påvirke. Vi vil her benytte to indikatorer for å vurdere deltagelse. For det første politikerens plass i kommunepolitikken. Vi skiller mellom medlemmer av formannskapet, faste medlemmer i kommunestyret og medlemmer av utvalg som behandler saker om planlegging og bruk av heia, men som ikke er faste kommunestyreprerantar. En grunn til dette skillet er en antagelse om at medlemmer av formannskapet i større grad enn andre politikere har mulighet til å påvirke arbeidet i SV-R. I tillegg er ordførerne kommunenes styremedlemmer i det interkommunale selskapet – forvaltningsplansekretariatet – som har i oppgave å lage en forvaltningsplan. For det andre benytter vi representantens egen rapportering om deltagelse i verneplanprosessene gjennom svar på spørsmål om og hvordan de har deltatt i arbeidet med verne- og forvaltningsplanen.

Partiblokk

Partier står for ulike ideologiske holdninger til både vern og lokal forvaltning. Dette antas å påvirke synet på vern og lokal forvaltning i de lokale partilagene. Vi har i undersøkelsen skilt mellom tre partiblokker, dvs. mellom høyrepartiene (Høyre og Fremskrittspartiet), sentrumpartiene (Kristelig folkeparti, Venstre og Senterpartiet), sosialistiske partier (Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti). I tillegg har vi en kategori for representanter fra andre partier og fra lokale valglistene. I de berørte kommunene står sentrumpartiene relativt sett sterkere enn landsgjennomsnittet. Kr.f. og SP har til

sammen seks av åtte ordfører. I tillegg er det en ordfører fra Høyre og en fra en Bygdeliste.

1.1.2 Lokale og regionale organisasjoner

Type organisasjoner

Lag og foreninger er organisasjoner som er etablert for å ivareta medlemmenes interesser. De kan være organisert rundt et begrenset formål, eller de kan være bredere interesseorganisasjoner. Vi vil anta at organisasjonenes syn på vernet og forvaltningsforsøket vil variere med organisasjonens formål i forhold til fjellet og villreinen. Vi har sendt skjema til ledere av organisasjoner med interesse i SV-R. Vi skiller mellom organisasjoner og lag tilknyttet landbruk og utmarksnæringer, jaktvald og lignende miljø- og friluftsansjoner og andre organisasjoner.

Representantens kunnskap om og deltakelse i saksfeltet.

Vi vil undersøke om lederens kunnskap om og deltakelse i verneprosessene har påvirket deres holdninger til vern og forvaltningsforsøket. Vi tar her utgangspunkt i organisasjonslederens egen rapportering om deltakelse i verneplanprosessene gjennom svar på spørsmål om og hvordan de har deltatt i arbeidet med verne- og forvaltningsplanen.

1.2 Datagrunnlag

Spørreskjema ble sendt til lokalpolitikere med verv i politiske utvalg som behandler spørsmål vedrørende planlegging, forvaltning og bruk av heia. Spørreskjema ble også sendt til ledere for lokale og regionale organisasjoner med interesse i heia, etter lister mottatt av de berørte kommunene. Spørreundersøkelsen ble gjennomført ved postal enquête, og skjemaene sendt ut i mars 2003, med første purrerunde i mai, og andre purrerunde i juni. Spørreskjemaene er lagt ved i vedlegg 2 og 3.

Politikerskjema

Spørreskjema ble sendt til 139 lokalpolitikere. Vi mottok besvart skjema fra 69, dvs. en svarprosent på 50 prosent (se Tabell 1.2). Dette er noe lavt i forhold til andre undersøkelser som er gjennomført blant lokalpolitikere i Norge.

Tabell 1.2 Svarprosent for lokalpolitikere, etter kommune

Kommune	Svarprosent	Antall utsendte skjema
Bygland	40	15
Bykle	56	9
Forsand	90	10
Hægebostad	46	13
Kvinesdal	39	36
Sirdal	41	29
Valle	67	12
Åseral	60	15
Totalt	50	139

Svarprosenten varierer mye, fra hele 90 prosent i Forsand, til bare knapt 39 prosent i Kvinesdal. Svarprosenten varierer ikke systematisk med hvordan kommunen er berørt av

vernet. Både høyeste og laveste svarprosent befinner seg innenfor gruppen med lite berørte sørkommuner.

Skjemaet ble som nevnt sendt til alle lokalpolitikere som sitter i utvalg som behandler spørsmål om planlegging, forvaltning og bruk av heia. Dette kan gjelde både formannskapet, faste utvalg, og for noen kommuners del hele kommunestyret. I tabell 1.3 nedenfor, presenteres svarprosenten etter hvorvidt respondenten har mottatt skjema som formannskapsmedlem, medlem av fast utvalg eller medlem av kommunestyret.² Det framgår av tabellen at svarprosenten varierer med posisjonen respondenten har i kommunepolitikken. Som vi ser, har nesten $\frac{3}{4}$ av de som har mottatt skjema som formannskapsmedlemmer svart, mot $\frac{1}{3}$ blant kommunestyremedlemmene.

Tabell 1.3 *Svarprosent for lokalpolitikere, etter om skjema er sendt respondenten som formannskapsmedlem, medlem av faste utvalg eller kommunestyremedlem*

Utvalg	Svarprosent	Antall utsendte skjema
Formannskap	74	33
Faste utvalg	45	71
Kommunestyre	38	29
Grendekontakt	33	6
Totalt	50	139

Organisasjonslederskjema

Skjema ble sendt til 98 ledere av organisasjoner og lag med interesser i heia og til tillitsvalgte som har deltatt i arbeidet med forvaltningsplanen. Oversikt over lagene og opplysninger om navn og adresse ble gitt oss av kommunene. Vi mottok 54 besvarte skjema, dvs. en svarprosent på 55. Se tabell 1.4. Dette må anses som rimelig høgt. Ut fra erfaringer fra andre undersøkelser, hadde vi ventet en lavere svarprosent blant organisasjonslederne, enn blant politikerne. En del respondenter har oppgitt at de ikke er ledere i noen organisasjon eller lag. Forklaringen på det kan enten være at kommunens kontaktperson ikke er leder i organisasjonen / laget, eller at laget har skiftet leder nylig.

Tabell 1.4 *Svarprosent organisasjonsledere, etter type organisasjon (ut fra kommunale lister)*

Organisasjonstype	Svarprosent	Antall utsendte skjema
Bondelag og skogeierlag	43	23
Beite-, avls- og utmarkslag	47	17
Reiselivsbedrifter	63	8
Viltlag, jaktvald, og lignende	75	16
Jeger- og fiskeforeninger	75	12
Natur, miljø og friluftssorg (inkl. turistforeningen)	50	8
Div. andre organisasjoner	43	14
Totalt	55	98

Svarprosenten er lavest blant organisasjoner tilknyttet primærnæringene, dvs. representanter for bondelaget, bonde- og småbrukerlaget og skogeierforeningen (første kategori), og for samlekategoriene diverse organisasjoner. Den høyeste svarprosenten

² Respondenter som har mottatt skjema som kommunestyremedlemmer kan naturligvis også sitte både i faste utvalg og formannskapet, og det er derfor ikke for eksempel svarprosenten blant formannskapsmedlemmene som oppgis.

finner vi blant organisasjoner som driver med jakt og viltforvaltning, enten organisasjonen representerer grunneierne / jaktvaldene eller jegerne. Svarprosenten fra ledere i reiselivsbedrifter er så høg som 63, mens den er 50 prosent for lederne av miljø- og friluftsansjoner, og 47 prosent for beite-, avls- og utmarkslag.

Analyser

I rapporten vil vi presentere fordelingene for hhv. politikernes og organisasjonsledernes svar på de ulike spørsmål. I tillegg vil vi presentere analyser av sammenhengen mellom disse svarene og ulike kjennetegn ved politikernes og organisasjonslederne. Som nevnt i forrige kapittel vil vi undersøke hvorvidt politikernes deltakelse i verneprosessen, syn på vernet og på forvaltningsforsøket varierer med partitilknytning, verv i kommunestyret og kommunetype. Dette vil vi gjøre ved analyser av bivariate sammenhenger, enten ved krysstabeller eller sammenligning av gjennomsnittsverdier. Datagrunnlaget gir oss ingen muligheter til å gjennomføre multivariate analyser. Vi kan altså ikke undersøke sammenhengen mellom for eksempel kommunetype og holdninger til vern, kontrollert for andre forhold – som for eksempel partitilhørighet. Dette er en svakhet, siden både den partipolitiske sammensetningen i utvalget, og fordelingen av kommunale verv varierer mellom kommunetyperne.

Sentrumspartiene er dominerende i alle kommunegruppene. Styrken til de andre partiblokkene varierer mer mellom kommunetyperne, og dette gjelder særlig for de lokale listene, som ikke er representert i nordkommunene (jfr. Vedlegg 1). Verv i kommunestyret samvarierer også med kommunetype. Grunnen til dette er kommunenes ulike organisering av ansvaret for oppgaver knyttet til planlegging og forvaltning av heia. Andelen formannskapsmedlemmer er relativt jevnt fordelt mellom kommunegruppene. I de mindre berørte sørkommunene er imidlertid alle andre politikere (minus 1) fast medlem i kommunestyret, mens et flertall av de andre i nordkommunene ikke er faste medlemmer i kommunestyret (jfr. Vedlegg 1). Dette innebærer at 64 % av alle varamedlemmer representerer nordkommunene, mens 63% av alle menige kommunestyremedlemmer representerer de mindre berørte sørkommunene. Dette innebærer at det ikke er godt å vite hva som slår ut, menig medlem av kommunestyret eller å representere de mindre berørte sørkommunene, eller varamedlem versus å representere en nordkommune. Det er for øvrig, som ventet, liten samvariasjon mellom politikernes verv i kommunestyret og partitilhørighet.

2 Deltaking i vernearbeidet

I dette kapitlet vil vi belyse hvordan politikere og organisasjoner har engasjert seg, både i forhold til å opprette et verneområde og i forhold til ulike verne- og planprosesser som berører bruk og forvaltning av heia. Vi er også interessert i hvilke politikere og organisasjoner som har deltatt.

2.1 Engasjement i arbeidet med å opprette verneområdet

Vi spurte både politikerne og organisasjonslederne om deres partilags eller organisasjons engasjement i forbindelse med opprettelsen av verneområdet SV-R. Mens politikerne ble spurt om partilaget / listen hadde tatt et klart standpunkt i forhold til vernet, ble organisasjonslederne spurt om organisasjonen var aktiv i forbindelse med arbeidet med å opprette verneområdet. Svarene er gjengitt i Tabell 2.1 nedenfor.

Tabell 2.1 *Lokale partilag og organisasjoners standpunkt til å opprette verneområdet Setesdal Vesthei - Ryfylkeheiane (prosentfordeling)*

	Lokale partilag	Lokale og regionale organisasjoner
For å opprette verneområdet	25	22
Imot å opprette verneområdet	43	31
Ikke noe klart standpunkt	32	47
Antall	65	51

Ut fra kjennskap til historien forut for opprettelsen av landskapsvernet, er det ikke overraskende at flere partilag og organisasjoner gikk imot vernet, enn inn for det. Det er mer overraskende at nesten en tredjedel av partilagene ikke tok noe klart standpunkt til vernet, og at så pass mange som 1/4 gikk inn for å opprette verneområdet.

Partilagenes standpunkt til vernet varierer svært mye mellom kommunegruppene, men lite mellom partiene (jfr. Tabell 2.32 og Tabell 2.43). De lokale partilagene til de aller fleste representantene i de mest berørte sørkommunene engasjerte seg imot vernet, mens partiene til et flertall av representantene i nordkommunene engasjerte seg for vernet.

Tabell 2.2 *Partilagets syn på vern fordelt på kommunetype (prosentfordeling)*

Partiets syn:	Sør og lite berørt	Sør og mye berørt	Nord og mye berørt
For å opprette verneområdet	11	0	54
Mot å opprette verneområdet	50	92	8
Tok ikke noe klart standpunkt	39	8	38
Antall	28	13	24

Tabell 2.3 *Partilagens syn på vern fordelt på partiblokk (prosentfordeling)*

	Frp og H	Krf, V og SP	DNA og SV	Andre partier og lister
For å opprette verneområdet	31	25	33	0
Imot å opprette verneområdet	46	38	25	88
Ikke noe klart standpunkt	23	38	42	13
Antall	13	32	12	8

Som en ser av Tabell 2.3, er det små forskjeller i standpunkt mellom partier tilhørende høyresida, sentrum og venstresida. Andre partier og lister har derimot som regel tatt et klart standpunkt imot vernet. Dette indikerer at partiene ikke hadde noe felles standpunkt til vernet på tvers av kommunene. Hvordan kommunen blir berørt av vernet synes viktigere for gruppas standpunkt enn partiets ideologi eller nasjonale program.

De ulike organisasjonenes standpunkt til opprettelsen av verneområdet er i tråd med forventningene (jfr. Tabell 2.4).

Tabell 2.4 *Organisasjonens engasjement i forhold til opprettelse av verneområdet fordelt på organisasjonstype (prosentfordeling)*

	Landbruk	Jaktvalg, o.l	Miljø og friluftssorg	Andre
For å opprette verneområdet	6	17	50	20
Imot å opprette verneområdet	71	25	0	10
Ikke aktiv	24	58	50	70
Antall	17	12	12	10

Et klart flertall av organisasjoner innenfor primærnæringene var aktivt mot vernet. Det motsatte er naturlig nok tilfelle for miljø- og friluftssorgorganisasjonene. Lokale jaktvalg og lignende tok i noen grad ulike standpunkt, men de fleste var ikke aktive i spørsmålet. Det samme gjelder også for gruppen andre organisasjoner - som er en sammensatt gruppe.

Påvirkningsformer

Vi ba også politikerne og lederne oppgi hvordan partiet eller organisasjonen hadde engasjert seg (se tabell 2.5). Organisasjoner involverte seg oftere i aksjoner, via sentralledet i organisasjonen og lobbyvirksomhet mot forvaltningen, enn det partier gjorde. Unntaket er kontakt mot Stortinget. Hele 10 av politikerne (15 %) oppgir at de hadde kontaktet stortingsrepresentanter i forbindelse med opprettelsen av vernet.

Tabell 2.5 *Hvordan politikere / organisasjoner engasjerte seg i spørsmålet om vern. (Prosent politikere og organisasjoner som har engasjert seg på de ulike måtene)*

	Politikere	Organisasjoner
- avisinnlegg / aksjoner	2	25
- gjennom moderparti / -organisasjon	8	35
- kontaktet MD eller DN	6	16
- kontaktet stortingsrepresentanter	15	8
- andre måter	33	25
- engasjerte seg ikke	48	35
Antall	67	49

Et flertall av politikerne viss parti har engasjert seg, sier partiet engasjerte seg på andre måter enn det som var oppgitt som svarkategorier. Dette kan være knyttet til organisering og utarbeidelse av Flerbruksplanen i 1994 der administrative og politiske representanter fra kommunene, fylkeskommunen og skogeierlaget stod sentralt.

2.2 Deltakelse i utarbeidelsen av verneplan og forvaltningsplan

Verneplanen og vernebestemmelsene for landskapsvernområdet ble vedtatt 28. april 2000. En forvaltningsplan for landskapsvernområdet er nå under sluttbehandling. Vi var interessert i om, og på hvilken måte kommunepolitikere og organisasjonslederne deltok i disse planprosessene. Tabell 2.6 viser andel kommunepolitikere som har deltatt på ulike måter i de to planprosessene.

Tabell 2.6 *Andel lokalpolitikere som deltok på ulike måter i utarbeidelsen av verneplan og forvaltningsplan (prosent som deltok på hver enkelt måte)*

	Kommunal behandling	Folkemøter, el.	Arbeidsgrupper el.	Deltok ikke	Antall
Verneplan	64	26	9	24	55
Forvaltningsplan	62	19	11	26	53

Rundt ¾ av lokalpolitikere oppgir at de har deltatt i utarbeidelsen av disse planene. Deltakelsen har imidlertid stort sett begrenset seg til den kommunale behandlingen av dem. Få har vært involvert i arbeidsgrupper og lignende, mens noen flere har deltatt på folkemøter.

Tabell 2.7 *Andel organisasjonsrepresentanter som deltok på ulike måter i utarbeidelsen av verneplan og forvaltningsplan (prosent som deltok på hver enkelt måte)*

	Høring	Folkemøter, el.	Arbeidsgrupper el.	Deltok ikke	Antall
Verneplan	28	41	13	39	46
Forvaltningsplan	31	38	11	44	45

Deltakelsen blant organisasjonstillitsvalgte er som ventet ikke like omfattende som blant politikerne (jfr. Tabell 2.7). Deltakelse på folkemøter og lignende arrangementer er mest vanlig. 4 av 10 organisasjonsledere oppgir å ha deltatt slik enten i forbindelse med utarbeidelsen av verneplan, og/eller i utarbeidelsen av forvaltningsplanen. Omtrent 3 av 10 har også vært med å avgi høringsuttalelser, mens færre deltok i arbeidsgrupper.

Hvem var mest aktive i arbeidet med verne- og forvaltningsplan?

Vi har sett nærmere på hvem som har deltatt i prosessene rundt verneplanen og forvaltningsplanen. Vi har laget en indeks som uttrykker omfanget av deltakelse i disse to prosessene. Fordelingen for politikerne og organisasjonslederne er vist i Tabell 2.8.

Tabell 2.8 *Hvor omfattende politikere og organisasjonsledere deltok i arbeidet med verneplan og forvaltningsplan (prosentfordeling)*

	Politikere	Organisasjonsledere
Lite eller ingen ting	33	50
Noe	45	31
Mye	23	19
Antall	49	42

Deltakelsen er som ventet mer omfattende blant politikere enn blant organisasjonslederne. Mer interessant er det hvilke politikere og hvilke organisasjoner som har engasjert seg.³ Politikernes deltakelse viser sammenheng med deres verv i kommunestyret, men også med kommunetype og parti. Formannskapsmedlemmene har i langt større grad vært involvert enn de som er medlemmer eller varamedlemmer til kommunestyret. I tråd med andre undersøkelser, finner vi altså at det er det politiske lederskapet som er mest involvert i viktige lokalpolitiske saker (jfr. bl.a. Hovik og Harsheim 1996). Representanter fra sentrumspartiene har i betydelig større grad engasjert seg i disse prosessene enn representanter fra høyre eller venstresida. En forklaring på det kan være at disse partienes nære tilknytning til primærnæringene gir grunnlag både for et personlig og partipolitisk engasjement. Det er også forskjeller mellom kommunegruppene: Politikere fra nordkommunene har deltatt mer enn kollegaene i alle sørkommunene.

Det er for øvrig ikke slik at det var de som var sterkest for eller sterkest imot vernet som har deltatt mest. Faktisk har representanter for partilag som ikke tok noe klart standpunkt, oftere deltatt enn representanter fra partilag som tok et klart standpunkt for eller imot. 7 % av politikerne fra partilag som ikke tok et klart standpunkt, deltok lite eller ikke noe i verneprosessene, mens ca. 45 % av politikere fra partilag som hadde tatt et klart standpunkt for eller imot vernet, deltok lite eller aldri i verneplanarbeidet.

Lederne av jaktvald oppgir oftere at de har deltatt i disse prosessene enn ledere fra andre organisasjoner. Mens 70 % av lederne i jaktvald oppgir å ha deltatt noe eller mye, er tilsvarende tall for lederne av de andre organisasjonene ca. 40 %. Det er i første rekke ledere for organisasjoner som aktivt gikk inn for vernet som deltok. 90 % av disse lederne oppgir å ha deltatt noe eller mye, mot vel halvparten av lederne for organisasjoner som gikk aktivt imot vernet. Som ventet var organisasjoner som ikke tok noe aktivt standpunkt for eller imot vern av SV-R mindre aktive i verneplanarbeidet. 2/3 av disse oppgir at de har deltatt lite eller ingenting.

2.3 Oppsummering

Partilagene til 43 % av politikerne tok et klart standpunkt mot å opprette landskapsvernområdet, mens partilagene til 25% tok et klart standpunkt for å opprette landskapsvernet. Partilag som gikk inn for vernet finner vi stort sett i de sterkt berørte nordkommunene. Motstanden mot vern var størst i de mest berørte sørkommunene, men også betydelig i de mindre berørte sørkommunene. Partilagenes standpunkt til vern varierer først og fremst med kommune, og i liten grad med partiblokk. Unntaket er de lokale valglistenes nærmest entydige motstand mot vernet. Dette indikerer at lokale oppfatninger om vern er viktigere for partilagets standpunkt enn partiideologi eller program.

³ Resultatene av disse analysene er presentert i vedlegg 1.

Organisasjonenes standpunkt til vernet varierer i stor grad som ventet. Lokale og regionale organisasjoner med tilknytning til landbruksnæringen aktiviserte seg mot vernet, mens lokale og regionale miljø- og friluftsgeselskaper engasjerte seg for vernet. Mange organisasjoner valgte ikke å være aktive. Organisasjonenes interessebasis eller verdigrunnlag synes i stor grad å bestemme deres syn på vernet.

Et flertall av politikerne har deltatt i forbindelse med utarbeidelse av verneplanen og eller forvaltningsplanen. Formannskapsmedlemmene har - som ventet - oftere deltatt enn andre lokalpolitikere, og det samme gjelder representanter fra sentrumspartiene som er i posisjon i et flertall av kommunene. Politikerens verv, enten som medlem av formannskapet eller en styringskoalisjon, synes å være viktig for hvor omfattende politikerne deltok i disse planprosessene.

For organisasjonslederne er det standpunktet organisasjonen hadde til vernet som viser sterkest sammenheng med deltakelsen. Ledere av organisasjoner som gikk aktivt inn for vernet er oftere aktive enn ledere av organisasjoner som gikk aktivt imot vernet, mens ledere av organisasjoner som ikke tok noe aktivt standpunkt deltar minst.

3 Oppfatninger om vernet, vernegrunnlaget og ulike aktørers rolle

I undersøkelsen er vi interessert i respondentenes oppfatninger av behovet for å verne heia, og av alternativer til det valgte landskapsvernområdet, enten det er et strengere vern, eller det er mer lokale forvaltningsalternativer som arealplanlegging etter plan- og bygningsloven eller mer grunneierstyrte forvaltningsformer. SV-R landskapsvernområde er opprettet for å sikre villreinstammen i området, og for å bevare et vakkert og særmerket fjellområde. Gjennom vernet har en ønsket å redusere aktivitet som truer disse formålene. Vi ba også om respondentenes vurdering av i hvilken grad ulike aktivitetsformer utgjør en trussel for verneformålene.

3.1 Hva mener respondentene om vernet av SV-R?

Vi ba både politikere og organisasjonsledere ta stilling til i hvilken grad ulike utsagn om vernegrunnlag og alternativer til vernet var dekkende for deres synspunkt.

3.1.1 Politikernes oppfatninger

Lokalpolitikere er svært uenige i hvorvidt det var nødvendig å verne SV-R. Se tabell 3.1. Det er derimot betydelig enighet om at verneområdet ikke burde vært større eller hatt en strengere verneform, dvs. nasjonalpark. Det er også et stort flertall av politikere som mener at lokale forvaltningsformer som arealplanlegging eller grunneierstyrt forvaltning ville vært bedre måter å forvalte området på enn vern. Det er altså slik at en del politikere mener det var nødvendig å verne området, samtidig som de mener at lokale forvaltningsformer ville ivarettatt bruk og vern av heia på en bedre måte enn landskapsvern. Dette kan synes inkonsistent. Forklaringen kan ligge i at lokale aktører oppfatter vern som nødvendig, ikke fordi lokale aktører ikke kan sikre en bærekraftig forvaltning, men for å sikre at aktiviteten til statlige/eksterne aktører blir i tråd med en bærekraftig forvaltning. Respondentene ser derfor ut til å mene at kommuner i liten grad kan styre slike aktører.

Tabell 3.1 *Politikernes syn på ulike sider ved vernet (prosentfordeling). I hvilken grad utsagnene nedenfor er dekkende for deres synspunkt*

	Helt dekkende	Delvis dekkende	Lite dekkende	Ikke dekkende	Vet ikke	An-tall
Grunnlaget for vernet:						
Det var nødvendig å verne SV-R for å redde villreinstammen	18	30	17	29	6	66
Vern av SV-R var nødvendig for å sikre et vakkert og særmerket fjellområde	13	31	22	31	3	64
Verneform og omfang:						
Vernet omfatter for små områder	5	10	16	65	5	63
Området burde heller vært nasjonalpark	8	5	11	69	8	65
Lokal forvaltning som alternativ:						
Vern er unødvendig, lokalbefolkningen har gjennom generasjoner vist at de kan forvalte området på en bærekraftig måte	44	30	11	12	3	66
Plan- og bygningsloven ville ivaretatt bruk og vern av heia på en bedre måte	39	23	15	15	8	66

Det er betydelig samsvar mellom politikernes vurdering av om vern var nødvendig for å sikre villreinstammen og for å sikre et vakkert og særmerket fjellområde.⁴ Vi har valgt å undersøke hva som viser sammenheng med oppfatningene om at vern var nødvendig, og vurderingen av at arealplanlegging etter plan- og bygningsloven ville ivaretatt bruk og vern av heia på en bedre måte. Oppfatninger om dette blant politikere varierer lite,⁵ og varierer både etter partitilhørighet, partilagens syn på vernet og kommunetype. Holdningene til nødvendigheten av et vern, følger en politisk venstre – høyre dimensjon. De sosialistiske representantene sier i gjennomsnitt at utsagnet om at vern var nødvendig er delvis dekkende for deres standpunkt, mens representantene for høyrepartiene sier at utsagnet er lite dekkende. Sentrumsrepresentantene plasserer seg imellom, mens representantene fra de upolitiske listene er mest kritiske til vern. Representanter fra lokale partilag som gikk inn for vern, tenderer å si seg enig i at vern var nødvendig. Det motsatte er tilfelle for representanter for partilag som gikk imot vernet. Politikernes syn på vern varierer også mye mellom kommunegruppene. Representantene fra nordkommunene er mer tilbøyelig til å mene at vernet var nødvendig enn representantene fra de mest berørte sørkommunene. Representantene fra de mindre berørte sørkommunene plasserer seg imellom.

Også oppfatningen om at arealplanlegging ville ivaretatt bruk og vern av heia bedre enn vern, varierer med parti- og kommunetilhørighet. Representanter fra de mest berørte sørkommunene, fra høyrepartiene og lokale lister er mest positive til arealplanlegging,

⁴ Pearsons $r=0,74$

⁵ Resultatene fra disse analysene er presentert i vedlegg 1.

mens representanter for nordkommunene og fra sosialistiske partier er minst positive til dette – i gjennomsnitt. Politikernes vurderinger av behovet for vern eller om arealplanlegging er tilfredsstillende, varierer derimot ikke med deltakelse i verneprosessene eller verv i kommunepolitikken. Dette kan tolkes som at synet på ulike sider ved vernet i hovedsak er påvirket av hvilken kommune som politikerne representerer, og ikke kunnskap om og deltagelse i vernearbeidet.

3.1.2 Organisasjonsledernes oppfatninger

Organisasjonsrepresentantenes synspunkt er med et unntak svært sammenfallende med kommunepolitikernes (se tabell 3.2). Organisasjonsrepresentantene er i noe større grad skeptisk til om arealplanlegging er et bedre alternativ enn vern. En større andel av organisasjonsrepresentantene har dessuten svart ”vet ikke”.

Tabell 3.2 *Organisasjonsrepresentanters syn på ulike sider ved vernet. (Prosentfordeling) I hvilken grad utsagnene nedenfor er dekkende for deres synspunkt*

	Helt dekkende	Delvis dekkende	Lite dekkende	Ikke dekkende	Vet ikke	Antall
Grunnlaget for vernet:						
Det var nødvendig å verne SV-R for å redde villreinstammen i området	27	27	6	39	2	49
Vern av SV-R var nødvendig for å sikre et vakkert og særmerket fjellområde	24	20	24	30	2	50
Verneform og omfang:						
Vernet omfatter for små områder	9	11	11	57	13	47
Området burde heller vært nasjonalpark	10	8	10	60	12	50
Lokal forvaltning som alternativ:						
Vern er unødvendig, lokalbefolkningen har gjennom generasjoner vist at de kan forvalte området på en bærekraftig måte	44	25	10	19	2	52
Plan- og bygningsloven ville ivarettatt bruk og vern av heia på en bedre måte	24	29	10	22	16	51

Synspunktene til organisasjonslederne varierer mye mellom organisasjonstypene.⁶ Lederne for miljø- og friluftsansjoner mener i gjennomsnitt at vern var nødvendig, mens lederne av landbruksorganisasjonene plasserer seg nesten i motsatt ytterpunkt. På tilsvarende måte mener lederne av landbruksorganisasjonene at arealplanlegging hadde

⁶ Resultatene av disse analysene er presentert i vedlegg 1.

vært bedre enn vern, mens lederne av miljø- og friluftorganisasjonene er svært uenige i dette. Ledere av jaktvald og av andre organisasjoner plasserer seg mellom disse to ytterpunktene. Organisasjonsledernes synspunkt på disse spørsmålene viser også sammenheng med organisasjonens standpunkt til vernet i utgangspunktet. De som leder organisasjoner som aktivt gikk inn for å opprette vernet mener stort sett vernet var nødvendig, og de er stort sett skeptiske til lokale forvaltningsalternativ. Det motsatte er tilfelle for de som leder organisasjoner som aktivt gikk mot vernet. De som er ledere for organisasjoner som ikke engasjerte seg aktivt, plasserer seg mellom disse to gruppene.

3.2 De viktigste truslene mot verneformålet

Formålet med vernet er å bevare villreinstammen og et vakkert og særmerket fjellområde. Vi ba både politikerne og organisasjonsrepresentantene angi hvorvidt de oppfattet åtte ulike former for aktiviteter som en trussel mot dette. Politikernes svar er gjengitt i Tabell 3.3. Ulike former for tiltak i landskapet vurderes som en trussel av et klart flertall av politikerne. Halvparten mener at kraftanlegg utgjør en betydelig trussel, og mange mener også at hyttebygging og reiseliv utgjør betydelige trusler. Et like klart flertall mener at landbruk, jakt og fiske i liten grad utgjør en trussel mot verneformålet. Det er derimot større uenighet blant politikere om ferdsel, både motorisert og ikke-motorisert, utgjør en trussel mot verneformålet.

Tabell 3.3 *I hvilken grad politikerne mener de ulike aktivitetsformene er en trussel mot verneformålene (prosentfordeling)*

	Ingen trussel	Liten trussel	Noe trussel	Betydelig trussel	Vet ikke	An-tall
Ferdsel						
Motorisert ferdsel i utmark	12	22	40	25	0	67
Fotturisme	21	34	22	22	0	67
Motorferdsel på vann og veger	16	29	42	13	0	69
Primærnæring og jakt / fiske						
Landbruk og utmarks næringer	43	44	9	3	2	68
Jakt og fiske	40	37	19	4	0	68
Tiltak i landskapet						
Reiseliv og turisme	2	24	47	27	0	66
Bygging av fritidshytter	6	16	45	33	0	67
Kraftanlegg og aktiviteter i den forbindelse	4	13	31	50	2	68

Organisasjonsrepresentantene deler i stor grad politikernes vurderinger (jfr. Tabell 3.4), men flere tenderer i større grad å mene at motorferdsel og bygging av fritidshytter utgjør en betydelig trussel mot verneformålet. Et betydelig mindretall (38 %) mener også at landbruks- og utmarknæringene utgjør en trussel.

Tabell 3.4 *I hvilken grad organisasjonsrepresentantene mener de ulike aktivitetsformene er en trussel mot verneformålene (prosentfordeling).*

	Ingen trussel	Liten trussel	Noe trussel	Betydelig trussel	Vet ikke	An-tall
Ferdsel						
Motorisert ferdsel i utmark	12	15	31	42	0	52
Fotturisme	18	37	26	20	0	51
Motorisert ferdsel på vann og veier	18	16	45	22	0	51
Primærnæring og jakt / fiske						
Landbruk og utmarksnæringer	41	22	28	10	0	51
Jakt og fiske	52	26	20	2	0	50
Tiltak i landskapet						
Reiseliv og turisme	10	16	41	33	0	51
Bygging av fritidshytter	8	10	40	42	0	50
Kraftanlegg og aktiviteter i den forbindelse	6	12	31	51	0	49

Det er altså vurderingen av hvorvidt ferdsel utgjør en trussel mot verneformålet som varierer mest mellom respondentene. Vi har sett nærmere på hvilke kjennetegn ved lokalpolitikere som viser sammenheng med deres vurdering av hvor stor trussel ferdsel utgjør for verneformålet.⁷ Ikke uventet viser vurderingene av truslene fra motorferdsel i SV-R sammenheng med politikernes syn på hvor nødvendig det var å verne området. Nettopp en slik vurdering av trusselbildet kan jo være bakgrunnen for at en mener at vern var nødvendig. I tillegg varierer dette med kommunegrupper og partiblokker. Politikere fra de mest berørte sørkommunene vurderer motorferdsel som en mindre trussel enn politikere fra de to andre kommunegruppene. Politikere fra sentrumspartiene og sosialistiske partier vurderer i gjennomsnitt motorferdsel som en mer betydelig trussel, enn representanter fra Høyre, Frp og ikke minst, representanter fra lokale valglistene. Vurdering av fotturisme som trussel mot verneformålet varierer derimot verken med kommunetype, parti, oppfatninger om behov for vern, politikerens verv i kommunestyret eller deltakelse i verneprosessen.

Også for organisasjonslederne er det som ventet en entydig sammenheng mellom det å mene at det var nødvendig med vern, og vurderingen av om de ulike aktivitetene utgjør en trussel mot vernegrnlaget. Som nevnt tidligere, kan forskjeller i vurdering av trusselbildet være en viktig årsak til aktørenes holdninger til vern av SV-R. Organisasjonsledernes vurderinger av om motorferdsel i SV-R er en trussel mot verneformålene, varierer også med type organisasjon. Ledere av miljø- og friluftsansjonene vurderer disse aktivitetene som mer alvorlige trusler enn andre. Det er lederne av landbruksorganisasjonene som vurderer disse truslene som minst alvorlige, men forskjellene mellom dem og lederne av andre organisasjoner er små. Vurderingen av hvorvidt fotturisme utgjør en trussel mot vernegrnlaget varierer lite mellom organisasjonene. Det er ingen entydig sammenheng mellom vurdering av om de ulike aktivitetsformene utgjør en trussel mot verneformålet, og organisasjonsledernes deltakelse i arbeidet med verneplan og forvaltningsplan.

⁷ Resultatene av disse analysene er presentert i vedlegg 1.

3.3 Oppsummering

Både politikerne og organisasjonslederne er uenige seg imellom i hvor nødvendig det var å verne SV-R. Politikernes vurderinger av dette behovet synes å være påvirket av både moderpartiets ideologiske ståsted, lokalpartiets holdning og kommuneblokk. Representanter for sosialistiske partier synes vernet generelt sett var mer nødvendig enn representanter fra Høyre, Frp, og særlig lokale valglister. Men samtidig bærer politikernes vurderinger preg av det lokale partilagens syn på vern. Det er viktig her at det lokale partilagens syn på vern i SV-R ikke varierer systematisk mellom moderpartienes ideologiske ståsted. Politikerne fra nordkommunene legger i tillegg større vekt på vernets viktighet enn de fra sørkommunene, og særdeles sørkommunene som er mye berørt. Politikere fra sørkommunene har vært mest negative til vernet. Organisasjonslederne oppfatninger om behov for vern varierer mellom organisasjonstypene. Lederne av miljø- og friluftsansjoner legger som ventet stor vekt på at vernet var nødvendig, mens det motsatte er tilfelle for ledere av landbruksorganisasjoner.

Både politikerne og organisasjonslederne er relativt enige i at verneområde ikke burde vært større eller ha en strengere verneform. Politikerne er også relativt enige i at arealplanlegging eller mer grunneierstyrt forvaltning hadde vært bedre enn vern. Organisasjonsledernes syn på dette varierer mer. Det er også betydelige forskjeller mellom politikere fra ulike lokale partilag og kommunetyper, og deres syn på forvaltningsform og verneformål. Sosialistiske representanter og representanter fra nordkommunene er mest skeptiske til arealplanlegging som alternativ til vern, mens representanter fra lokale lister og de mest berørte sørkommunene er svært positive til arealplanlegging. Blant organisasjonslederne er uenigheten betydelig, og som ventet har arealplanlegging liten oppslutning blant miljø- og friluftsansjoner, men størst oppslutning blant landbruksorganisasjonene. Politikernes og organisasjonsledernes vurderinger av disse forholdene viser heller ikke her en sammenheng med deltakelse i verne- og forvaltningsplanprosesser i SV-R. Deltakelsen, og den informasjon og kunnskap aktørene har fått gjennom denne, synes altså ikke å ha påvirket deres holdninger til vern eller deres vurdering av hva som er den beste forvaltningsformen.

Politikernes vurderinger av trusselbilde i SV-R varierer med kommunetype og parti, men ikke deltakelse i planprosesser eller politisk verv. Deltagelse i planprosesser har heller ingen betydning for organisasjonsledernes oppfatning av trusselbilde. Dette indikerer at vurderingene av slike trusler er mer påvirket av verdigrunnlag, enn av kunnskap ervervet gjennom deltakelse. Det må imidlertid sies at forskjellene i respondentenes samlede vurdering av de ulike aktivitetene i stor grad er som ventet i forhold til etablert kunnskap om partienes ideologiske holdning til vern og organisasjonenes formål.

4 Oppfatninger om forvaltningsforsøket

4.1 Innledning

I SV-R gjennomføres det et forsøk med kommunalt ansvar for forvaltningen av landskapsvernområdet. I dette kapitlet skal vi presentere respondentenes vurderinger av sider ved kommunenes håndtering av dette forvaltningsansvaret, og deres vurdering av forholdet mellom kommune og stat, og mellom kommunene.

4.2 Oppfatninger om den kommunale forvaltningen

Informantene ble spurt om sine synspunkter på forvaltningsforsøket og hvordan kommunene håndterer sitt forvaltningsansvar. Først til politikernes vurderinger.

Politikernes syn på kommunal forvaltning

Et klart flertall blant politikerne mener at utsagnet ”det var galt å la kommunene få forvaltningsansvar over verneområdet” ikke er dekkende for deres syn. På samme tid mener et klart flertall at kommunene i realiteten er gisler for statlige vernemyndigheter (jfr. Tabell 4.1). Politikerne er også i hovedsak fornøyd med kommunenes håndtering av sitt forvaltningsansvar. De mener kommunene er flinke til å ivareta lokale hensyn, og er uenige i at de er for ettergivende overfor lokale interesser. De mener videre at offentlige og vitenskaplige søkere, og friluftsansjoner lettere får gjennomslag enn private søkere. At dette ikke fører til mer kritiske holdninger til kommunenes forvaltning av SV-R, kan skyldes at de antar at også et statlig forvaltningsansvar ville ført til det samme resultatet. Politikernes positive innstilling til kommunal forvaltning samtidig med at de mener at kommunene er gisler for staten synes umiddelbart inkonsistent. Dette kan tolkes som at politikerne mener kommunene gjør en god jobb, innenfor de rammene de er gitt, og at det er riktig av kommunene å påta seg dette ansvaret, - selv om de er i en gisselposisjon.

Tabell 4.1 *Politikernes syn på sider ved landskapsvernet og kommunenes håndtering av sitt forvaltningsansvar, uttrykt ved hvor dekkende de mener ulike utsagn er for deres synspunkt (prosentfordeling)*

	Helt dekkende	Delvis dekkende	Lite dekkende	Ikke dekkende	Vet ikke	An-tall
Kommunalt ansvar:						
Det var galt å la kommunene få forvaltningsansvar over verneområdet	7	9	12	68	4	69
Kommunen(e) er i realiteten gissel for statlige vernemyndigheter	52	29	11	2	8	66
Lik praksis mellom kommuner:						
Det bør være et interkommunalt organ som kan sikre likebehandling mellom kommunene	28	40	12	12	8	65
Det har utviklet seg ulik praksis mellom kommunene	12	41	17	6	24	66
Ivaretaking av lokale hensyn:						
Det er fornuftig å dele landskapsvernet inn i ulike bruks- og vernesoner (soneinndeling)	32	39	15	9	5	65
Kommunen(e) er flinke til å ivareta lokale hensyn innenfor rammene som vernet setter	47	47	5	2	0	66
Kommunen(e) er for ettergivende overfor lokale interesser	5	16	37	36	6	67
Likebehandling av ulike interesser						
Offentlige og/eller vitenskaplige søkere får lettere innvilget dispensasjoner enn private	47	17	14	6	17	66
Friluftsansjoner får lettere gjennomslag enn grunneiere	36	32	8	14	11	66

Over 2/3 av politikerne synes det var riktig å la kommunene få forvaltningsansvaret over verneområdet, men vurderingene av dette forholdet varierer noe mellom partiene. Det kommunale ansvaret har minst oppslutning blant Høyres og Fremskrittspartiets representanter, mens representantene fra andre partier tenderer å mene utsagnet var helt dekkende.⁸ Synet på kommunene som et gisler for statlige vernemyndigheter varierer

⁸ Resultatene av disse analysene er presentert i vedlegg 1.

mellom kommunegruppene og politikernes syn på behovet for vern. Politikere fra sørkommunene tenderer å svare at utsagnet om at kommunene er gisler for statlige myndigheter er helt dekkende for deres synspunkt, mens politikere fra nordkommunene i gjennomsnitt bare er delvis enige i utsagnet. Og, desto viktigere en mener vernet var, jo mindre anser en at kommunene er gisler for staten. Vurderingen av den kommunale forvaltningen av det vernede området varierer derimot med representantenes verv i kommunestyret: Faste medlemmer av kommunestyrene er oftere enige i at kommunene er flinke til å ivareta lokale hensyn, enn de som ikke er faste medlemmer. De faste medlemmene er heller ikke like enige med de andre politikere om at det har utviklet seg ulik forvaltningspraksis mellom kommunene. Vurderingene av kommunenes praksis synes altså til en viss grad å variere med respondentenes kunnskap om, og erfaring med, den kommunale forvaltningen. Politikernes deltagelse i planprosessene viser også sammenheng med vurderingen av om kommunene er flinke til å ivareta lokale hensyn. De som deltok lite eller ingenting er de som er mest kritiske til kommunenes praksis. I tillegg mener de politikere som så størst behov for vern, at kommunene er for ettergivende overfor lokale interesser.

De kritiske vurderingene til politikere er knyttet til at et flertall tenderer å mene at det har utviklet seg ulik praksis mellom kommunene. Et flertall er også enig i at det bør være et interkommunalt organ som kan sikre likebehandling mellom kommunene. Politikernes oppfatning om behovet for et interkommunalt organ for å ivareta likebehandling mellom kommunene varierer mellom kommunetyper: Representantene for nordkommunene er mest enige i at det er et slikt behov, mens representantene fra sørkommunene er mer skeptiske. Det er imidlertid ingen samvariasjon mellom politikernes oppfatning om forskjellbehandling og kommunegruppene. At representantene for nordkommunene likevel ser større behov for et interkommunalt organ, kan skyldes at de legger større vekt på å sikre likebehandling mellom kommunene, muligens begrunnet i en mer positiv holdning til vernet. Det kan også skyldes at politikere fra sørkommunene oppfatter motorisert ferdsel som en mindre trussel enn nordkommunene, og ser kanskje for seg at likebehandling innebærer for deres del en innskjerpet praksis med hensyn på motorisert ferdsel i heia.

Organisasjonsledernes syn på kommunal forvaltning

Flertallet av organisasjonsrepresentantene mener det ikke var galt å la kommunene få forvaltningsansvar. Et betydelig mindretall mener derimot at kommunene er for ettergivende overfor lokale interesser. Et klart flertall av de som har en formening om dette, mener det har utviklet seg ulik praksis mellom kommunene, og at kommunene i realiteten er gisler for statlige vernemyndigheter. Se tabell 4.2.

Tabell 4.2 *Organisasjonsrepresentantenes syn på sider ved landskapsvernet og kommunenes håndtering av sitt forvaltningsansvar, uttrykt ved hvor dekkende de mener ulike utsagn er for deres synspunkt (prosentfordeling)*

	Helt dekkende	Delvis dekkende	Lite dekkende	Ikke dekkende	Vet ikke	An-tall
Kommunalt ansvar:						
Det var galt å la kommunene få forvaltningsansvar over verneområdet	14	23	4	56	4	52
Kommunen(e) er i realiteten gissel for statlige vernemyndigheter	39	17	17	10	17	52
Lik praksis mellom kommuner:						
Det har utviklet seg ulik praksis mellom kommunene	25	28	11	2	34	53
Ivaretaking av lokale hensyn:						
Det er fornuftig å dele landskapsvernet inn i ulike bruks- og vernesoner (soneinndeling)	45	33	6	8	8	49
Kommunen(e) er flinke til å ivareta lokale hensyn innenfor rammene som vernet setter	33	37	11	7	11	54
Kommunen(e) er for ettergivende overfor lokale interesser	25	11	23	30	11	53
Likebehandling av ulike interesser						
Offentlige og/eller vitenskaplige søkere får lettere innvilget dispensasjoner enn private	38	23	6	0	34	53
Friluftsansjoner får lettere gjennomslag enn grunneiere	37	29	12	8	15	52

Ledere for de ulike organisasjonene har til dels svært ulike oppfatninger om det kommunale forvaltningsansvaret og kommunenes håndtering av dette.⁹ Lederne av miljø- og friluftsansjonene gir i gjennomsnitt uttrykk for at de mener det var galt å la kommunene få forvaltningsansvar, mens lederne av andre organisasjoner uttrykker at dette var riktig. Lederne for miljø- og friluftsansjonene er uenige i at kommunene er gisler for statlige vernemyndigheter, mens ledere for landbruksorganisasjoner og jaktvald tenderer å mene dette. Ledere for de andre organisasjonene plasserer seg imellom. Dette indikerer at organisasjonene ikke mener det var galt med kommunalt ansvar fordi kommunene likevel er gisler for statlige vernemyndigheter. Tvert om er det slik at de som

⁹ Resultatene av disse analysene er presentert i vedlegg 1.

mener at kommunene er blitt gisler, også mener at det er riktig med kommunalt ansvar.¹⁰ Disse vurderingene varierer imidlertid ikke med hvilket syn organisasjonen hadde til vern i utgangspunktet.

Ledere av miljø- og friluftsansjoner og jaktvald er mer skeptiske til lokal forvaltning enn landbruksorganisasjonene. Disse mener også i større grad enn andre ledere at det har utviklet seg ulike praksis mellom kommunene. Det er ingen vesentlig sammenheng mellom ledernes svar på dette spørsmålet, og organisasjonens syn på vernet. Lederne for miljø- og friluftsansjonene er helt enige i at kommunene er for ettergivende overfor lokale interesser. Dette er ikke ledere for landbruksorganisasjoner og jaktvald enige i. Skepsisen til kommunene, som både miljø- og friluftsansjoner og jaktvald uttrykker, synes altså å bunne i ulike forhold. Det er mulig å tolke mønsteret som at miljø- og friluftsansjonene er skeptiske til lokal forvaltning, fordi kommunene er for ettergivende overfor lokale hensyn, mens jaktvald-lederne er skeptiske ut fra andre forhold.

Lederne av landbruksorganisasjonene og jaktvaldene tenderer å være helt eller delvis enige i at friluftsansjoner lettere får gjennomslag enn private grunneiere. Lederne av andre organisasjoner tenderer å være uenige i dette. Det er ikke overraskende at det er ledere for lag som organiserer private grunneiere og gårdbrukere som sterkest grad mener at andre interesser får lettere gjennomslag enn deres egne. Det er ingen vesentlige forskjeller mellom organisasjonene i vurderingen av behandlingen av offentlige versus private aktører. Vurderingen av kommunens håndtering av sitt forvaltningsansvar viser til dels betydelig sammenheng med ledernes vurdering av hvor viktig det var å verne SV-R. Det er en særlig sterk negativ sammenheng mellom synet på at vern er nødvendig, og synet på kommunen som gissel for statlige vernemyndigheter. Det er også en klart positiv sammenheng mellom synet på vern er nødvendig, synet om at kommunene er for ettergivende for lokale interesser og at det var galt med kommunalt ansvar. Det er derfor slik at de som så et behov for vernet, er skeptiske til lokal forvaltning, bl.a. fordi de oppfatter kommunene som for ettergivende for lokale interesser.

4.3 Vernets effekter på ulike aktiviteter

Vernet i SV-R legger restriksjoner på tiltak og ferdsel i området. Vi ba respondentene uttrykke hvorvidt de mener vernet har medført unødvendige begrensninger på ulike typer aktiviteter i forhold til hva som er nødvendig for å ivareta verneformålene. Siden forvaltningsansvaret er delegert til kommunene, er dette også en vurdering av kommunenes håndtering av sitt ansvar.

Politikernes syn på vernets konsekvenser for tiltak og ferdsel i området

Mange politikere vurderte motorferdsel i utmark og hyttebygging som betydelige trusler for vernegrnlaget. Vernet har imidlertid, i følge et klart flertall av politikere, ført til unødvendige begrensninger på disse to aktivitetene. Det synes derfor som at mange mener at vernebestemmelsene og/eller praktiseringen av disse har gått for langt. Vernet har også, i følge politikere, noen ganger ført til unødvendige begrensninger på tradisjonelt landbruk, reiseliv og turisme, kraftverkene og ferdsel på Brokke – Suleskar veien vinterstid. Politikere mener også at vernet sjelden eller aldri har lagt unødige begrensninger på fotturisme, jakt og fiske. Se tabell 4.3.

¹⁰ pearsons $r=-0,38^*$

Tabell 4.3 *Politikernes oppfatninger om vernet har medført unødvendige begrensninger på følgende aktiviteter (prosentfordeling):*

	Aldri	Sjelden	Noen ganger	Ofte	Vet ikke	Antall
Ferdsel:						
Motorferdsel i utmark	8	16	36	31	9	67
Fotturisme	51	33	8	0	9	67
Ferdsel på Brokke - Suleskar veien vinterstid	18	15	24	18	25	67
Primærnæring og jakt og fiske:						
Tradisjonelt landbruk og utmarksnæringer	8	28	37	18	9	67
Jakt og fiske	21	43	19	2	15	67
Tiltak i landskapet:						
Reiseliv og turisme	17	41	20	11	12	66
Bygging av fritidshytter	5	16	33	40	6	67
Aktiviteter i forbindelse med kraftverkene	22	28	23	6	22	65

Politikernes vurderinger om vernet har medført unødvendige begrensninger for aktiviteter i heia, varierer først og fremst med deres holdning til vern¹¹ - med unntak av fotturisme og aktiviteter i forbindelse med kraftanlegg. Sammenhengen er i ventet retning – jo mer enige politikerne er i at vern var nødvendig, jo sjeldnere mener en det legges unødige begrensninger på aktivitetene i heia. I tillegg mener politikerne fra de mye berørte sørkommunene oftere enn andre at vernet har medført begrensninger på motorferdsel. Disse politikerne og politikere fra nordkommunene mener samtidig at vernet har medført unødvendige begrensninger på ferdsel på Brokke – Suleskar veien vinterstid. Vurderingen av konsekvensene for bygging av fritidshytter varierer også mellom kommunetype. Politikere fra alle sørkommunene og politikere som representerer høyrepartiene og lokale valglistene mener at vernet oftere medfører unødvendige begrensninger på byggetiltak, enn de andre politikerne. Politikernes holdninger til vernet og behovet for vernet, ser derfor ut til å ha størst betydning for deres vurdering av begrensninger som følge av vernet. De som er mest negative til vern mener også at vernet båndlegger aktiviteter unødvendig. At kommunegruppe slår ut kan naturligvis indikere at bestemmelsene praktiseres ulikt mellom kommunene. I så fall tilsier det at bestemmelsene praktiseres mest liberalt i nordkommunene, og strengest i sørkommunene. Det er imidlertid lite trolig at det er nordkommunene, der politikerne er mest positive til vernet, som skulle praktisere disse bestemmelsene mest liberalt, - og omvendt at de skulle praktiseres mest strengt der skepsisen til vernet er størst.

Organisasjonsledernes syn på vernets konsekvenser for tiltak og ferdsel i området

Organisasjonsrepresentantene er noe mer uenige seg i mellom i sine vurderinger enn politikerne. Et flertall mener at vernet noen ganger eller ofte har medført unødvendige begrensninger på aktiviteter i heia. De deler oppfatningen med politikerne om at fotturisme, jakt og fiske sjelden er påført unødvendige begrensninger. Data indikerer altså at

¹¹ Resultatene av disse analysene er presentert i vedlegg 1.

en del organisasjonsrepresentanter synes vern, og forvaltningen av området innebærer en overreaksjon, alternativt at det er feil type aktiviteter som begrenses. Se tabell 4.4.

Tabell 4.4 *Organisasjonsrepresentantenes oppfatninger om vernet har medført unødvendige begrensninger på følgende aktiviteter (prosentfordeling)*

	Aldri	Sjelden	Noen ganger	Ofte	Vet ikke	Antall
Ferdsel:						
Motorferdsel i utmark	23	15	28	26	8	53
Fotturisme	42	25	14	2	17	52
Ferdsel på Brokke - Suleskar veien vinterstid	25	8	19	23	25	52
Primærnæring og jakt og fiske:						
Tradisjonelt landbruk og utmarksnæringer	19	25	21	23	13	53
Jakt og fiske	35	37	6	8	14	51
Tiltak i landskapet:						
Reiseliv og turisme	23	35	17	10	15	52
Bygging av fritidshytter	19	17	23	23	17	52
Aktiviteter i forbindelse med kraftverkene	25	17	12	6	40	52

Vurderingene av disse forholdene varierer mellom organisasjonstyper. Lederne for landbruksorganisasjonene og miljø- og friluftorganisasjonene er motpoler. Mens lederne av landbruksorganisasjonene i gjennomsnitt mener at det legges unødige begrensninger på motorferdsel, fritidshytter, landbruksdrift og reiseliv/turisme, mener lederne av miljø- og friluftorganisasjonene stort sett at dette skjer sjelden eller aldri. Ledere av andre organisasjoner plasserer seg som regel mellom disse to ytterpunktene. Når det gjelder begrensninger på fotturisme, jakt, fiske og kraftverkene, er det ikke vesentlige forskjeller i vurderingene mellom organisasjonene.

Organisasjonsledernes oppfatninger om at det er lagt unødige begrensninger på forskjellige aktiviteter, varierer som ventet med deres vurdering av behovet for å verne heia og holdninger til vernet. Samtidig spiller trolig egeninteresser en rolle i deres vurderinger, dvs. at begrensninger som legges på aktiviteten til egne medlemmer vurderes oftere som mer unødvendige, enn begrensninger på andre typer aktiviteter.

4.4 Lokalpolitikernes oppfatninger om forholdet mellom myndigheter

Vi er også interessert i politikernes syn på relasjonen mellom stat og kommune, og samarbeidet mellom kommunene i forvaltningen av landskapsvernområdet. Disse spørsmålene stilte vi bare til politikere, ut fra en vurdering av at organisasjonslederne hadde lite forutsetninger for å vurdere dette. Svarene til politikere er gjengitt i Tabell 4.5. Mens kommunepolitikere på tidligere spørsmål har tendert å uttrykke de samme oppfatningene og vurderingene, uttrykker de relativt ulike synspunkt på flere av spørsmålene om forholdet mellom ulike myndigheter. Selv om få sier seg helt enig i at

staten har gitt kommunene tilstrekkelig handlefrihet, er politikerne uenige i hvor begrenset denne handlefriheten er. Det er ulike vurderinger av kontakt og samarbeid mellom kommunene, og også av forvaltningsplanens mulighet for å ivareta kommunenes synspunkter. Vurderingen av ansvarsforholdet mellom stat og kommune varierer også en del - blant de som har gjort seg opp en mening. Politikerne er derimot enige i at fylkesmannen blander seg for mye opp i kommunale beslutninger. De er samtidig mellomfornøyde med den faglige bistanden de får fra fylkesmannen.

Tabell 4.5 *Politikernes vurdering av forholdet mellom kommunene, de interkommunale samarbeidsorganene og statlige vernemyndigheter i forvaltningen av landskapsvernet, uttrykt gjennom hvor dekkende de mener ulike utsagn er for deres synspunkt (prosentfordeling)*

	Helt dekkende	Delvis dekkende	Lite dekkende	Ikke dekkende	Vet ikke	An-tall
Formell relasjon stat – kommune:						
Staten har gitt kommunene tilstrekkelig handlefrihet	3	33	30	25	9	67
Ansvarsdelingen mellom stat og kommune er uklar	15	39	19	6	22	65
Fylkesmannens rolle:						
Kommunene får god fagbistand fra fylkesmannen når de har behov for det	5	37	32	8	19	65
Fylkesmannen blander seg for mye opp i kommunale beslutninger i heia	41	29	9	3	18	66
Relasjonen mellom kommunene:						
Kontakten og samarbeidet kommunene imellom er for dårlig	5	26	29	23	18	66
Arbeidet med forvaltningsplanen:						
Forvaltningsplanen ivaretar kommunenes synspunkter på en god måte	8	39	26	15	12	65

Vurderingen av relasjonen mellom stat og kommune, inkludert fylkesmannens rolle, synes å henge sammen både med representantens syn på vernet, og/eller erfaring med vernearbeidet:

- De som sa seg mest enige i at vern var nødvendig, sier seg også mest enige i at staten har gitt kommunene tilstrekkelig handlefrihet og at kommunene får god fagbistand fra fylkesmannen. De er også minst enige i påstanden om at fylkesmannen blander seg for mye opp i kommunale beslutninger.
- De som har deltatt mest i verneprosessen, er minst enige i at ansvarsdelingen mellom stat og kommune er uklar og de er mest enige i at kommunen får god fagbistand fra fylkesmannen. De tenderer til (sammen med de som har deltatt minst) å være mindre enige i at fylkesmannen blander seg for mye opp i kommunens beslutninger.
- Formannskapsmedlemmene er også i mindre grad enige i at ansvarsdelingen mellom stat og kommune er uklar, enn andre politikere.

Dette tyder på at de som er mest positive til vernet og de som har mest kunnskap om vernet og forvaltning av SV-R, er de som er *minst* negative til rollen til statlige vernemyndigheter. Det er også slik at formannskapsmedlemmene og andre faste medlemmer av kommunestyret er mer positive til samarbeidet mellom kommunene, enn politikere uten faste verv i kommunestyret. De som har mest kunnskap om vernearbeidet og forvaltningen av verneområdet er altså også mest positiv til det interkommunale samarbeidet. Synet på om staten har gitt kommunene tilstrekkelig handlefrihet varierer mellom partiene og kommunegruppene. Representanter fra sosialistiske partier, sentrumspartiene og nordkommunene er mer enige enn andre representanter om at kommunene har tilstrekkelig handlefrihet. Vurderingen av ansvarsdelingen mellom forvaltningsnivåene er altså, ikke uventet, et parti- og naturvernideologisk spørsmål.

Synet på om forvaltningsplanen ivaretar kommunens synspunkter, varierer både mellom kommunegruppene, partiblokkene og etter politikernes syn på nødvendigheten av vern. Representanter fra nordkommunene oppgir i gjennomsnitt at utsagnet om at forvaltningsplanen ivaretar kommunens synspunkt på en god måte er delvis dekkende for deres synspunkt, mens politikerne fra de andre kommunegruppene oppgir at dette er lite dekkende. Representanter fra lokale valglistene oppgir at utsagnet ikke er dekkende for deres syn, mens representanter fra partiblokkene svarer at utsagnet er delvis eller lite dekkende. Dette kan henge sammen med at vi finner lokale valglistene bare i sørkommunene. Og desto viktigere politikeren mener vernet var, desto oftere er hun enig i at forvaltningsplanen ivaretar kommunenes synspunkter på en god måte.

At svarene på dette spørsmålet varierer mellom kommunegruppene, gir en klar indikasjon på at kommunenes gjennomslag for sine synspunkt i forvaltningsplanen varierer. Nordkommunene synes å ha fått større gjennomslag enn sørkommunene. En grunn til det kan være at de i utgangspunktet stilte seg mer positiv, eller mindre negativ til vernet, og at de derfor er møtt med større gehør fra statlige vernemyndigheter. Det kan også være slik at om en anser et gitt gjennomslag som betydelig eller lite, kan være farget av hvilket syn en har på vernet som sådan. Materialet tyder på at desto viktigere en synes vernet er, jo mer villig er politikerne til å tilpasse seg føringer fra statlige vernemyndigheter og/eller interkommunale organer. Dermed kan det hende de også sier seg mer fornøyd med noe gjennomslag, enn politikere som synes vernet er unødvendig.

Vi ba politikerne og organisasjonslederne angi hvor viktig de mente ulike aktører hadde vært som premissgivere for bruk og vern av heia. Hovedmønsteret var at statlige vernemyndigheter ble vurdert som svært viktige eller viktige premissgivere av et klart flertall av både politikerne og organisasjonene. Ulike brukergrupper og interesseorganisasjoner ble vurdert som mindre viktige premissgivere, mens vurderingen av kommunenes rolle spriket betydelig.¹² Det som er særlig interessant i denne sammenhengen, er at mens politikerne fra nordkommunene i gjennomsnitt mener kommunene har vært viktige premissgivere, mener politikerne fra de mest berørte sørkommunene at kommunene har vært lite viktige premissgivere. Politikerne fra de mindre berørte sørkommunene plasserte seg mellom disse. Politikernes vurderinger av dette forholdet viser ikke sammenheng med andre kjennetegn ved politikerne, som parti, syn på vern eller posisjon i kommunestyret. Sammen med svarene på hvorvidt kommunene hadde fått gjennomslag for sine syn i forvaltningsplanen, indikerer dette at nordkommunene har større påvirkningskraft enn de mest berørte sørkommunene overfor statlige organer. Dette kan skyldes at de har vært mer aktive, at de har evnet å vinne gehør blant statlige myndigheter, eller at den politikken de har ført har vært mer i tråd med nasjonal politikk og statlige føringer.

¹² Resultatene av disse analysene er presentert i vedlegg 1.

4.5 Oppsummering

Politikernes vurderinger av mer prinsipielle spørsmål varierer i stor grad etter en ideologisk dimensjon, mens vurderingene av kommunenes praktisering av forvaltningsansvaret varierer i tillegg etter politikernes kunnskap om vernet og forvaltningen av verneområdet. De fleste politikere mener det var riktig at kommunene fikk forvaltningsansvaret for verneområdet. Samtidig er de fleste også av den oppfatningen at kommunene i realiteten er gisler for statlige vernemyndigheter med begrenset handlefrihet. Denne tilsynelatende inkonsistensen kan trolig forklares med at politikere mener kommunene er flinke til å ivareta forvaltningsansvaret innenfor rammene staten setter. Nyanseforskjellene i vurderingene vedrørende prinsipielle sider ved forholdet mellom stat og kommune/lokalsamfunn synes å være preget av både naturvern- og/eller partiideologisk verdigrunnlag, uttrykt ved politikernes syn på behovet for vern, kommunetype og/eller partitilknytning. Politikere som var mest positive til vern er minst tilbøyelige til å mene at kommunene er gissel for staten, de er mer enige i at staten har gitt kommunene tilstrekkelig handlefrihet, og de avviser ikke at kommunene kan være for ettergivende overfor lokale interesser. Vurderingen av om det var riktig at kommunene fikk forvaltningsansvaret følger derimot en partipolitisk dimensjon, der det er representanter fra høyrepartiene som er minst positive til dette.

Vurderingen av kommunenes forvaltning av heia, dvs. om det har utviklet seg ulik praksis mellom kommunene, og om kommunene er flinke til å ivareta lokale hensyn, varierer med politikernes verv i kommunestyret. Formannskapsmedlemmene og andre faste medlemmer av kommunestyret gir kommunene bedre karakter enn de som ikke er faste kommunestyremedlemmer. At politikernes verv har betydning for vurdering av praktiske sider ved forvaltningen, og i mindre grad deres holdninger og verdigrunnlag, er som ventet ettersom kunnskap om verneområdet og forvaltningen av dette gir et annet utgangspunkt for å vurdere slike spørsmål. Vurderingene av forholdet mellom kommunen og andre forvaltningsaktører i forvaltningen av verneområdet viser også sammenheng med politikernes deltakelse og dermed kunnskap om vernet og forvaltningen av det. Fylkesmannen får best skussmål fra de mest informerte politikere, og fra de som er mest positive til vern. Disse oppfatter også arbeidsdelingen mellom stat og kommune som mest avklart og at samarbeidet mellom kommunene ikke er for dårlig.

Organisasjonslederne er mindre samstemte i synet på forvaltningsforsøket enn politikere. De er delt i synet på om det var rett å gi kommunene forvaltningsansvaret, i om kommunene er for ettergivende overfor lokale interesser, og delvis også i synet på om kommunene i realiteten er gissel for statlige vernemyndigheter. Synspunktene varierer med type organisasjon de er tillitsvalgte i: Lederne for miljø- og friluftsansjones er mest skeptisk til kommunalt forvaltningsansvar, og de er tilbøyelig til å si seg helt enige i at kommunene er for ettergivende overfor lokale interesser. Lederne av landbruksorganisasjoner er på sin side tilbøyelig til å mene det motsatte av dette. Disse er mer positive til kommunenes evne til å ivareta lokale hensyn. Lederne for landbruksorganisasjoner og jaktvald tenderer imidlertid å mene at kommunene gir fordeler til friluftsansjones framfor private grunneiere. Det er ikke overraskende at det er ledere for lag som organiserer private grunneiere som sterkest mener at andre interesser får lettere gjennomslag enn deres egne.

Både politikere og organisasjonsledere har i noen grad ulike syn på hvorvidt vernet har medført unødige begrensninger på gitte aktiviteter. Vurderingene til begge respondentgruppene viser klar sammenheng med respondentenes syn på vernet. Dette innebærer at jo viktigere en mener det var med vern, desto sjeldnere mener en aktivitetene i SV-R er pålagt unødvendige begrensninger. Dette er som forventet. Det er også som forventet at

organisasjonslederne tenderer å mene at aktiviteter til deres egne medlemmer oftere ilegges unødvendige begrensninger enn det andre organisasjonsledere mener om disse aktivitetene. For både politikere og organisasjonsledere er det ingen sammenheng mellom oppfatning av begrensninger som følge av vernet og deltakelse i og rundt vernearbeidet. Vurderingene om begrensninger på aktiviteter synes altså påvirket først og fremst av respondentenes verdimeslige eller ideologiske forankring, og i mindre grad av kunnskap om vernet og kommunal forvaltning gjennom deltagelse.

Vurderingen av om forvaltningsplanen ivaretar kommunens synspunkter på en god måte, viser sammenheng med kommunetype. Det er politikerne fra nordkommunene som oftest sier seg enig i dette. Både vurderingen av dette spørsmålet og vurderingen av hvor viktig kommunene har vært som premissgivere for bruk og vern av heia, indikerer at nordkommunene har større påvirkningskraft overfor statlige myndigheter enn sørkommunene. Dette kan skyldes at de har vært mer aktive, at de har evnet å vinne gehør blant statlige myndigheter, eller at deres synspunkter i utgangspunktet er mer i tråd med nasjonal politikk og statlige føringer.

5 Endrede syn på vern og kommunal forvaltning?

5.1 Lokale holdningsendringer

Har informantene endret syn på landskapsvernet og kommunalt forvaltningsansvar etter to års erfaring med forvaltningsforsøket?

Tabell 5.1 *I hvilken grad har politikere og organisasjonsrepresentanter endret syn på landskapsvernet og kommunalt forvaltningsansvar etter to års erfaring (prosentfordeling)*

	Betydelig mer positiv	Noe mer positiv	Ikke endret syn	Noe mer negativ	Betydelig mer negativ	Vet ikke	An-tall
Endret syn på å verne heia som landskapsvern-område							
- politikere	15	13	42	2	27	2	67
- organisasjoner	8	6	51	8	15	13	53
Endret syn på kommunalt forvaltningsansvar							
- politikere	36	29	26	0	3	6	66
- organisasjoner	15	21	36	11	4	13	53

Et flertall av lokalpolitikere oppgir at de har endret sitt syn på *vern* av SV-R, etter to års erfaring med landskapsvern og forvaltningsforsøket. Se tabell 5.1. Det er omtrent like mange som oppgir at de er blitt mer positive, som det er som oppgir at de er blitt mer negative. De som har endret syn i negativ retning er imidlertid mer bastante i sine konklusjoner. Blant organisasjonslederne er det et flertall som ikke har endret syn, og blant de som har endret syn er det flere som er blitt mer negative til vern, enn som har blitt mer positive.

Både politikere og organisasjonsledere har derimot blitt mer positive til *kommunalt forvaltningsansvar*. Dette gjelder i særlig grad politikere, der omtrent 2/3 har endret syn i positiv retning, og kun to har endret syn i negativ retning. Også i vurderingen av dette spørsmålet er organisasjonsledernes synspunkter mindre påvirket av erfaringene, enn

politikernes. Blant de som har endret syn, har imidlertid flere blitt mer positive enn mer negative.

Det er interessant å undersøke hvem som har endret syn, og i hvilken retning. Blant *politikerne* er tendensen at *oppslutningen om vernet* har styrket seg blant de gruppene som i utgangspunktet var mest positive til vern, og svekket seg blant de som i utgangspunktet var mer negative til vern. Utviklingen går altså i retning av større polarisering i synet på vern av SV-R. Den sterkeste sammenhengen synes det å være mellom partiets syn på vernet i utgangspunktet, og om respondenten har endret sitt syn. Representanter fra partier som var for vernet har i gjennomsnitt blitt noe mer positive til vern, mens representanter fra partier som var imot vernet er i gjennomsnitt blitt noe mer negativ til vern. Representanter fra partier som ikke tok noe klart standpunkt, har i gjennomsnitt ikke endret sitt syn. Det er også slik at de representantene som mener vern var nødvendig for å sikre villrein og landskap, tenderer å oppgi at de har blitt mer positive til vern, mens representantene som mener vernet var unødvendig, tenderer å oppgi at de har blitt mer negative til vern.

Politikerne i de sterkt berørte nordkommunene er i gjennomsnitt blitt mer positive til vern, mens politikerne i de sterkt berørte sørkommunene er blitt mer negative til vern. Politikerne i de mindre berørte sørkommunene har i gjennomsnitt ikke endret syn. Polariseringen på individnivå gir seg altså også utslag i større forskjeller i synet på vern mellom de berørte kommunene. I den grad DNA og SV-politikere har endret syn, har de blitt mer positive. I den grad Høyre, Frp og representanter fra lokale valglistene har endret syn, har de blitt betydelig mer negative. Representantene fra sentrumpartiene har oftere endret syn, men i ulik retning. Flere har imidlertid blitt mer positive enn negative.

Deltakelse i verne- og forvaltningsplanprosessen har ikke å ha påvirket politikernes syn på vernet i vesentlig grad. Det er imidlertid slik at formannskapsmedlemmene tenderer å ha blitt mer positive til vern, mens menige medlemmer av kommunestyret og de som ikke er fast i kommunestyret tenderer å ha blitt mer negative til vern. Evalueringens første delrapport fra 2002 viser at arbeidet med å utvikle og gjennomføre det lokale forvaltningsforsøket og det interkommunale arbeidet i stor grad var drevet fram av kommunenes ordførere. I tillegg er mange av forvaltningsoppgavene delegert til kommunenes administrasjon. For mange av politikerne har deltagelse i det lokale forvaltningsforsøket derfor trolig i stor grad vært avgrenset til en konsultativ eller passiv deltagelsesform preget av å motta informasjon om forsøket, og å bli invitert til å fatte enkelte prinsippvedtak.

Politikerne er samstemte med hensyn på et mer positivt syn på *kommunal forvaltning*. Det er derfor ingen klare sammenhenger mellom hvordan politikerne har endret syn på kommunal forvaltning og forhold som partitilhørighet, kommunetype og deltagelse. Det er et flertall både blant de som er betydelig mer positive til å verne heia og betydelig mer negative til dette, som har blitt mer positive til kommunalt forvaltningsansvar.

Lederne for *organisasjoner* har i liten grad endret syn på *vern*. I den grad ledere av landbruksorganisasjoner og jaktvald har endret syn, så har de blitt mer negative. Ledere av andre organisasjoner (inkludert miljø- og friluftorganisasjoner) har i større grad endret syn i både positiv og negativ retning. Deltaking i verneprosessen har heller ikke her en entydig sammenheng med endringer i synet på vern. Det er heller ingen sammenheng mellom hvilket syn organisasjonen hadde på vern i utgangspunktet og endringer i lederens syn på vernet.

Et knapt flertall av lederne av landbruksorganisasjoner har blitt mer positive til *kommunal forvaltning*, resten har ikke endret syn. Også blant ledere av jaktvald og "andre"

organisasjoner er tendensen enten at de ikke har endret syn eller blitt mer positive til kommunalt forvaltningsansvar. Den motsatte tendensen finner vi for ledere av miljø- og friluftsansjoner. Et flertall har blitt mer negative, et mindretall har blitt noe mer positive. En leder har ikke endret syn. Selv om tendensen er slik at de som har deltatt mye i gjennomsnitt er blitt mer negative til kommunalt ansvar, mens de som deltok mindre er blitt noe mer positive, er disse forskjellene ikke signifikante.

Det er en tendens til at de som var skeptiske til vernet i utgangspunktet har blitt mer positive til kommunalt forvaltningsansvar. Mens lederne av organisasjoner som i utgangspunktet var imot vernet, i gjennomsnitt har blitt noe mer positive til kommunalt ansvar, har ledere av organisasjoner som var for vern eller indifferente i gjennomsnitt ikke endret syn. Det er samtidig en tendens til at de som i dag er de sterkeste tilhengerne av vernet blant organisasjonslederne, er blitt mer skeptiske til kommunalt forvaltningsansvar. Jo viktigere organisasjonslederne mener vernet var for å sikre villrein og heia, desto mer positiv har de blitt til vernet. Samtidig har de blitt mer negative til forsøket med kommunalt forvaltningsansvar.

Mens politikerne synes å samle seg om et kommunalt forvaltningsansvar, på tross av økte forskjeller i synet på vern av området, så synes organisasjonsledernes syn på kommunalt forvaltningsansvar i økende grad preget av deres syn på vernet som sådan.

5.2 Oppsummering og konklusjon

Den overordnede problemstillingen i denne spørreskjemaundersøkelsen er å se i hvilken grad lokal forvaltning skaper større oppslutning om vern. Vi ser at de fleste politikerne har endret sitt syn på vernet etter at forvaltningsforsøket trådte i kraft, men i ulike retninger. Generelt har de politikere som i utgangspunktet var positive til vernet blitt mer positive, mens de politikere som var negative til vernet har blitt mer negative. Det har dermed vært en polarisering mot ytterpunktene i politikernes syn på vern. Generelt sett er det en mer positiv holdning blant politikere til lokal forvaltning enn tidligere, og de fleste mener at kommunen greier å forvalte området i tråd med verneformålet.

Selv om det er en økt polarisering mellom politikere i retning av forsterket holdning for eller mot vern, så enes politikere om at lokal forvaltning er det beste. Hva er det som kan forklare utviklingen av politikernes holdninger til vern og lokal forvaltning? Respondentenes holdninger til vernet og det lokale forvaltningsforsøket varierer lite med deres deltagelse i vernearbeidet - iallfall de tradisjonelle deltagelses- og påvirkningsformene som kjennetegner en verne- og forvaltningsprosess. Dette tyder på at mer konsultative deltagelsesformer som folkemøter, arbeidsgrupper og formelle politiske vedtak i liten grad påvirker oppslutning om vernet. Derimot viser undersøkelsen at det er en tendens til at økt kunnskap gjennom forvaltningsansvaret påvirker politikernes holdninger. I undersøkelsen kommer det fram at formannskaps- og kommunestyremedlemmer vurderer både rollefordelingen mellom offentlige myndigheter og kommunenes praktisering av vernet mer positivt enn andre lokalpolitikere som har besvart spørreskjemaet. Denne kunnskapen mangler ledere av organisasjoner, og det kan dermed være en forklaring på at disse i liten grad har endret holdninger og oppfatninger. Det mest framtrædende mønsteret er imidlertid at politikeres holdning til vern og forvaltningsforsøket varierer med hvilken kommune politikerne kommer fra. I hovedsak er politikere fra nordkommunene noe mer positivt innstilt til vernet enn kollegaene i sør. Politikere fra nord deler også i noe større grad enn andre politikere miljøforvaltningens oppfatning av trusler slik de uttrykkes som bygge- og ferdselsforbud i vernebestemmelsene.

Ledere for organisasjoner har i liten grad endret sitt syn på vernet og på lokal forvaltning i de to årene som forvaltningsforsøket har vært i drift. Deres holdninger til dette samsvarer i stor grad med formålet med den organisasjonen de leder. Landbruks- og utmarksorganisasjoner er en motpol til miljø- og friluftorganisasjonene på de fleste spørsmålene vi har stilt. Landbruks- og utmarksorganisasjoner er kritiske til vern og det vernet innebærer, men positive til lokal forvaltning. Miljø- og friluftorganisasjonene er positive til vernet, men skeptiske til lokal forvaltning. Disse forskjellene i vurderinger og oppfatninger om vern og lokal forvaltning er forståelige sett i sammenheng med organisasjonenes formål. Organisasjonene er imidlertid relativt enige om trusselbilde i SV-R, med unntak av at miljø- og friluftorganisasjonene oppfatter motorisert ferdsel og landbruks- og utmarksnæringen som en større trussel enn det landbruksorganisasjonene gjør.

Det er politikere som i størst grad som har endret sitt syn på vern og lokal forvaltning. Politikere er generelt sett mye mer positive til lokal forvaltning nå enn da forsøket startet uavhengig av de forholdene som vi antok ville påvirke oppfatningene deres. Disse endringene ser ut til å ha en sammenheng med politikernes økte kunnskap om og erfaring med lokal forvaltning.

Politikerne har også endret syn på vern, men i ulike retninger. Forsterket syn på vern – for eller imot - samsvarer først og fremst med kommunetype. Hvorfor slår denne territorielle dimensjonen så sterkt ut? Forklaringene kan være flere, basert på ulikheter mellom sør og nord. For det første var sørområdene ikke tenkt vernet i landsplanen for nasjonalparker fra 1986. Utvidelsene av vernet til sørområdet medførte at politikere i disse kommunene reagerte svært negativt på forslaget til verneplan. For det andre er områdene i sør i privat eie, mens store deler av eiendommene i nord er statsgrunn og allmenninger. En stor andel av offentlige eiendommer innen verneområdet kan ha vært en grunn til mer velvilje til vernet i nord, fordi færre private grunneiere båndlegges av et vern. For det tredje er det mindre villrein i sørområdene enn i nordområdene. Bærekraftig forvaltning av villreinstammen og dens leveområder er en viktig legitimerende faktor for vernet blant lokale aktører. Det kan tenkes at fravær av rein både påvirker politikernes holdning til vern og deres trusselbilde i heia, slik at der det ikke er rein er forståelsen for vern mindre enn der det er rein.

Tanken bak forvaltningsforsøket er at lokal forvaltning skal styrke oppslutningen om vernet. Det har ikke vært en entydig utvikling mot større oppslutning om vernet blant politikere og ledere i organisasjoner. Mange politikere har imidlertid endret holdninger i løpet av disse to årene – men i ulike retninger. Denne undersøkelsen viser at de fleste politikere har blitt mer positive til kommunalt forvaltningsansvar, men at de fortsatt har svært ulike oppfatninger om vernet. Et positivt syn på den lokale forvaltningen betyr likevel at potensialet for et mer positivt syn på selve vernet er til stede. Det er imidlertid også et nivå under kommunene som består av grunneiere, rettighetshavere og interessegrupper i området. Analyse av svarene fra lokale og regionale organisasjoner tyder på at disse i liten grad har endret sine holdninger og oppfatninger til vern og lokal forvaltning. For å sikre en legitim forvaltning i lokalsamfunnene ligger det derfor en stor utfordring for kommunene i å nå ut til grunneiere, rettighetshavere, brukere og organisasjoner med interesser i SV-R.

Litteratur

- Falleth, Eva Irene, Sissel Hovik og Knut Bjørn Stokke (2003): Sammenligning av arealplanlegging og landskapsvern som virkemidler i forvaltningen av verneverdige områder. UTMARK 2003:1. www.utmark.org.
- Falleth, Eva Irene (2003): Delrapport 2 av NIBRs evaluering av forvaltningsforsøket i Setesdal Vesthei - Ryfylkeheiane. Dispensasjonspraksis i kommunene fram til 1.september 2003. Arbeidsnotat.
- Falleth, Eva Irene (2002): Delrapport 1 av NIBRs evaluering av forvaltningsforsøket i Setesdal Vesthei - Ryfylkeheiane. Kommunenes og sekretariatets arbeid i 2000 og 2001. Arbeidsnotat.
- Hovik, Sissel og Janike Harsheim (1996): Miljøvernets plass i kommunepolitikken. NIBR – rapport 1996:5. Oslo.
- Innst.O.nr. 64 (1995-96): Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om lov om statlig naturoppsyn.
- Nenseth, Vibeke og Arvid Strand (2002): Planforsøket på regionalt nivå i Akershus. NIBR-rapport 2002:3. Oslo, NIBR.
- NOU 1986:13: Ny landsplan for nasjonalparker.
- Riksrevisjonen (2001-2002): Bygging i 100-metersbeltet langs sjøen. Dokument nr. 3:7 (2001-2002)
- St.meld.nr.24 (2000-2001): Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand.
- St.meld.nr.62 (1991-92): Ny landsplan for nasjonalparker og andre større vernede områder i Norge.

Vedlegg 1

Tabeller til teksten

Vedlegg til kapittel 1: Samvariasjon mellom uavhengige variabler i politikeranalysen

Tabell v.1 *Partifordelingen blant politikerrespondentene fordelt på kommunetype (prosentfordeling, N totalt = 68)*

	Frp og Høyre	Krf, SP og Venstre	DNA og SV	Upolitiske lister
Sør og lite berørt	28	48	10	14
Sør og mye berørt	13	40	20	27
Nord og mye berørt	13	58	29	0
Partifordeling alle kommuner	19	50	19	12

Tabell v.2 *Partifordelingen blant politikerrespondentene fordelt etter verv i kommunestyret (prosentfordeling, N totalt = 68)*

	Frp og Høyre	Krf, SP og Venstre	DNA og SV	Upolitiske lister
Formannskap	18	46	18	18
Kommunestyre	19	59	15	7
Vara eller annet	23	39	31	8
Partifordeling alle kommuner	19	50	19	12

Tabell v.3 *Fordelingen av kommunale verv blant politikerrespondentene etter kommunetype (prosentfordeling, N totalt = 69)*

	Sør og lite berørt	Sør og mye berørt	Nord og mye berørt	Fordeling av verv
Formannskap	38	40	44	(40)
Kommunestyre	59	33	20	(39)
Vara eller annet	3	27	36	(20)
Alle politikerne	42	22	36	

Vedlegg til kapittel 2.2: Hvem var mest aktive i arbeidet med verne- og forvaltningsplan?

Tabell v.4 *Politikernes deltakelse etter kommunetype (aritmetisk gjennomsnitt, N=49)*

	Sør og lite berørt	Sør og mye berørt	Nord og mye berørt	Alle politikere
Deltakelse:	1,67	1,82	2,12	1,86

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tabell v.5 *Politikernes deltakelse etter parti (aritmetisk gjennomsnitt, N=49)*

	FRP og H	KRF, V og SP	DNA og SV	Lokale lister	Alle politikere
Deltakelse	1,14	2,29	1,33	1,40	1,86*

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tabell v.6 *Politikernes deltakelse etter verv i kommunestyret (aritmetisk gjennomsnitt, N=49)*

	Formannskap	Kommunestyret	Varamedlem el.a.	Alle politikere
Deltakelse	2,72	1,55	1,00	1,86**

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tabell v.7 *Politikernes deltakelse etter partilagets syn på vern (aritmetisk gjennomsnitt, N=46)*

	Aktiv for vern	Aktiv imot vern	Ikke aktiv	Alle politikere
Deltakelse	1,64	1,70	2,13	1,83

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tabell v.8 *Organisasjonsledernes deltakelse etter organisasjonstype (aritmetisk gjennomsnitt, N=41)*

	Landbruk	Jaktvald	Miljø og friluftsliv	Andre typer	Alle org.ledere
Deltakelse	1,57	1,90	1,67	1,63	1,68

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tabell v.9 *Organisasjonsledernes deltakelse etter organisasjonens syn på vern (aritmetisk gjennomsnitt, N=40)*

	Aktiv for vern	Aktiv imot vern	Ikke aktiv	Alle org.ledere
Deltakelse	2,25	1,69	1,47	1,70*

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Vedlegg kapittel 3.1: Hva respondentene mener om vernet av SV-R

Tabell v.10 *Politikernes holdning til ulike påstander om vern av SV-R generelt fordelt på kommunetype (aritmetisk gjennomsnitt, lav verdi er helt dekkende).*

	Nord og mye berørt	Sør og lite berørt	Sør og mye berørt	Alle	N
Vern nødvendig for å sikre villrein	2,13	2,58	3,43	2,60**	62
Plan og bygningsloven ville ivaretatt bruk og vern av heia bedre	2,59	1,92	1,50	2,07**	61

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tabell v.11 *Politikernes holdning til ulike påstander om vern av SV-R generelt fordelt på partiblokker (aritmetisk gjennomsnitt, lav verdi er helt dekkende)*

	DNA og SV	Sentrum	H og Frp	Lokale lister	Alle	N
Vern nødvendig for å sikre villrein	2,08	2,42	3,09	3,67	2,60*	62
Plan og bygningsloven ville ivaretatt bruk og vern av heia bedre	2,91	2,19	1,50	1,29	2,08**	60

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tebell v.12 *Politikernes holdninger til ulike påstander om vern av SV-R generelt, etter verv i kommunestyret (aritmetisk gjennomsnitt, lav verdi er helt dekkende)*

	Formannskap	Kommune-styret	Varamedlem el.a.	Alle	N
Vern nødvendig for å sikre villrein	2,54	2,65	2,62	2,60	62
Plan og bygningsloven ville ivaretatt bruk og vern av heia bedre	2,08	1,95	2,23	2,07	61

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tabell v.13 *Politikernes holdninger til ulike påstander om vern av SV-R generelt, etter partilaget syn på vern (aritmetisk gjennomsnitt, lav verdi er helt dekkende)*

	Aktiv for vern	Aktiv imot vern	Ikke aktiv	Alle	N
Vern nødvendig for å sikre villrein	1,80	3,25	2,45	2,61**	59
Plan og bygningsloven ville ivaretatt bruk og vern av heia bedre	2,92	1,52	2,26	2,09**	57

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tabell v.14 *Politikernes holdninger til ulike påstander om vern av SV-R generelt, etter deres deltakelse i verneprosessen (pearsons r)*

	Deltakelse i vernet
Vern nødvendig for å sikre villrein	0,02
Plan- og bygningsloven ville ivaretatt bruk og vern av heia bedre	-0,11

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået.

Tabell v.15 *Organisasjonslederens syn på ulike påstander om vern av SV-R generelt, fordelt på type organisasjon (aritmisk gjennomsnitt, lav verdi er helt dekkende)*

	Landbruk	Jaktvald	Miljø og friluft	Andre	Alle	N
Vern pga villrein	3,35	2,63	1,42	2,50	2,55**	47
Pbl bedre	1,53	2,50	3,55	2,33	2,35**	43

**sign. på 0,01-nivået, * sign. på 0,1-nivået (F-test)

Tabell v.16 *Organisasjonsledernes syn på ulike påstander om vern av SV-R generelt, etter organisasjonens syn på vern (aritmisk gjennomsnitt, lav verdi er helt dekkende)*

	Aktiv for vern	Aktiv imot vern	Ikke aktiv	Sign.	N
Vern pga villrein	1,80	3,60	2,20	**	45
Pbl bedre	3,00	1,33	2,82	**	41

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Vedlegg kapittel 3.2: Viktige trusler mot verneformålet

Tabell v.17 *Politikernes vurdering av trussel fra ferdsel, etter kommunetype (aritmisk gjennomsnitt, lav verdi er ingen trussel).*

	Nord og mye berørt	Sør og lite berørt	Sør og mye berørt	Alle	N
Motorferdsel i utmark	2,92	2,93	2,29	2,79*	67
Fotturisme	2,58	2,25	2,67	2,46	67
Motorisert ferdsel på vann og veger	2,56	2,72	2,07	2,52*	69

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tabell v.18 *Politikernes vurdering av trussel fra ferdsel, etter partiblokker (aritmisk gjennomsnitt, lav verdi er ingen trussel)*

	DNA og SV	Sentrum	H og Frp	Lokale lister	Sign	N
Motorferdsel i utmark	3,15	3,00	2,54	1,86	**	65
Fotturisme	2,54	2,42	2,25	2,86		65
Motorisert ferdsel på vann og veger	2,69	2,74	2,38	1,71	*	67

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tabell v.19 *Politikernes vurdering av trussel fra ferdsel, etter verv i kommunestyret (aritmetisk gjennomsnitt, lav verdi er ingen trussel)*

	Forman n-skap	Kommune- styret	Varamed- lem el.a.	Sign	N
Motorferdsel i utmark	2,70	2,96	2,64		67
Fotturisme	2,19	2,69	2,57		67
Motorisert ferdsel på vann og veger	2,43	2,81	2,14	*	67

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tabell v.20 *Politikernes vurderinger av trussel fra ferdsel, etter hvor nødvendig de mener det var å verne SV-R og deres deltakelse i verneprosessen (pearsons r)*

	Vern nødvendig	Deltakelse i vernet
Motorferdsel i utmark	-0,52**	-0,02
Fotturisme	0,15	0,25
Motorisert ferdsel på vann og veger	-0,44**	0,15
N	60-62	48-49

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået.

Tabell v.21 *Organisasjonslederens vurdering av trussel fra ferdsel, etter type organisasjon (aritmetisk gjennomsnitt, lav verdi er ingen trussel)*

	Landbruk	Jaktvald	Miljø og friluft	Andre	Alle	N
Motorferdsel i utmark	2,67	2,90	3,85	2,90	3,06**	51
Fotturisme	2,33	2,78	2,31	2,50	2,44	50
Motorisert ferdsel på vann og veger	2,44	2,56	3,38	2,60	2,74*	50

**sign. på 0,01-nivået, * sign. på 0,1-nivået (F-test)

Tabell v.22 *Organisasjonsledernes vurdering av trussel fra ferdsel, etter deres syn på hvor nødvendig det var å verne SV-R (pearsons r, N=48)*

	Vern nødvendig
Motorferdsel i utmark	-0,56**
Fotturisme	-0,12
Motorisert ferdsel på vann og veger	-0,37**

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået.

Vedlegg kapittel 4.2: Oppfatninger om den kommunale forvaltningen

Tabell v.23 *Politikernes vurdering av forvaltningen av verneområdet, etter kommunetype (aritmetisk gjennomsnitt, lav verdi er helt dekkende).*

	Nord og mye berørt	Sør og lite berørt	Sør og mye berørt	Alle	N
Galt med kom.forvaltningsansvar	3,71	3,22	3,53	3,47	66
Kommunene er gissel for stat	2,00	1,38	1,33	1,59*	61
Bør være et interkom.organ	1,77	2,09	2,60	2,10*	60
Er ulik praksis mellom kommunene	2,00	2,32	2,38	2,22	50
Kom.flinke til å ivareta lok.hensyn	1,62	1,67	1,47	1,61	66
Kom.ettergivende overfor lokale interesser	3,04	3,00	3,43	3,11	63
Off.søkere forfordes	1,50	1,83	2,00	1,75	55
Friluftsgorg.forfordes	2,00	2,00	1,93	1,98	59

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tabell v.24 *Politikernes vurdering av forvaltningen av verneområdet, etter partiblokker (aritmetisk gjennomsnitt, lav verdi er helt dekkende)*

	DNA og SV	Sentrum	H og Frp	Lokale lister	Sign	N
Galt med kom. forvaltningsansvar	3,54	3,58	2,92	4,00	*	66
Kommunene er gissel for stat	1,73	1,77	1,42	1,00		60
Bør være et interkom.organ	2,23	2,13	1,91	2,00		60
Er ulik praksis mellom kommunene	1,75	2,46	2,17	2,00		58
Kom.flinke til å ivareta lok.hensyn	1,75	1,58	1,54	1,43		65
Kom.ettergivende overfor lokale interesser	3,00	3,06	3,08	3,67		62
Off.søkere forfordes	2,40	1,64	1,69	1,33		54
Friluftsgorg.forfordes	2,55	1,86	1,92	1,83		58

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tabell v.25 *Politikernes vurdering av forvaltningen av verneområdet, etter verv i kommunestyret (aritmetisk gjennomsnitt, lav verdi er helt dekkende)*

	Formannskap	Kommunestyret	Varamedlem el.a.	Sign	N
Galt med kom.forvaltningsansvar	3,71	3,24	3,38		66
Kommunene er gissel for stat	1,67	1,38	1,77		61
Bør være et interkom.organ	2,08	2,14	2,08		60
Er ulik praksis mellom kommunene	2,38	2,25	1,63	*	50
Kom.flinke til å ivareta lok.hensyn	1,52	1,48	2,00	*	66
Kom.ettergivende overfor lokale interesser	3,15	2,96	3,33		63
Off.søkere forfordes	1,68	1,90	1,60		55
Friluftsgorg.forfordes	2,15	1,86	1,82		59

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tabell v.26 *Politikernes vurderinger av forvaltningen av verneområdet, etter hvor nødvendig de mener det var å verne SV-R og deres deltakelse i verneprosessen (pearsons r)*

	Vern nødvendig	Deltakelse i verneprosess
Galt med kom.forvaltningsansvar	0,06	0,14
Kommunene er gissel for stat	-0,36**	0,01
Bør være et interkom.organ	0,21	
Er ulik praksis mellom kommunene	0,15	0,10
Kom.flinke til å ivareta lok.hensyn	-0,22	-0,24
Kom.ettergivende overfor lokale interesser	0,39**	-0,13
Off.søkere forfordes	-0,17	-0,16
Friluftsg.org.forfordes	-0,30*	-0,21
N	48-61	35-48

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået.

Teball v.27 *Organisasjonslederens vurdering av forvaltningen av verneområdet, etter type organisasjon (aritmisk gjennomsnitt, lav verdi er helt dekkende)*

	Landbruk	Jaktvald	Miljø og friluft	Andre	Alle	N
Galt med kom.forvaltningsansvar	3,35	3,18	2,00	3,67	3,04**	49
Kommunene er gissel for stat	1,35	1,78	3,33	2,14	2,00**	42
Er ulik praksis mellom kommunene	2,17	1,50	1,38	2,33	1,85*	34
Kom.flinke til å ivareta lok.hensyn	1,59	2,20	2,50	1,70	1,94*	47
Kom.ettergivende overfor lokale interesser	3,18	3,00	1,20	2,80	2,63**	46
Off.søkere forfordes	1,57	1,14	1,40	1,88	1,53	34
Friluftsg.org.forfordes	1,43	1,40	2,50	2,56	1,91**	43

**sign. på 0,01-nivået, * sign. på 0,1-nivået (F-test)

Tabell v.28 *Organisasjonsledernes vurdering av forvaltningen av verneområdet, etter deres syn på hvor nødvendig det var å verne SV-R og deres deltaking i verneprosessen (pearsons r)*

	Vern nødvendig	Deltaking i vernet
Galt med kom.forvaltningsansvar	0,39**	-0,01
Kommunene er gissel for stat	-0,69**	0,19
Er ulik praksis mellom kommunene	0,18	0,16
Kom.flinke til å ivareta lok.hensyn	-0,15	0,02
Kom.ettergivende overfor lokale interesser	0,58**	-0,02
Off.søkere forfordes	-0,11	-0,09
Friluftsg.org.forfordes	-0,27	0,02
N	32-44	27-40

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået.

Vedlegg til kapittel 4.3: Vernets effekter på ulike aktiviteter

Tebell v.29 *Politikernes oppfatning av om vernet har medført unødige begrensninger på ulike aktiviteter, etter kommunetype (aritmetisk gjennomsnitt, lav verdi er aldri).*

	Nord og mye berørt	Sør og lite berørt	Sør og mye berørt	Alle	N
Motorferdsel i utmark	2,82	2,83	3,53	3,00*	61
Fotturisme	1,48	1,57	1,53	1,52	61
Ferdsel på vei vinterstid	2,78	2,89	2,11	2,56*	50
Trad.landbruk og utmarks næringer	2,65	2,56	3,15	2,72	61
Jakt og fiske	1,91	2,09	2,08	2,02	57
Reiseliv og turisme	2,33	2,04	2,57	2,28	58
Bygging av fritidshytter	2,78	3,42	3,29	3,16*	63
Aktiviteter i forbindelse med kraftverkene	2,21	2,36	1,70	2,18	51

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tabell v.30 *Politikernes oppfatning av om vernet har medført unødige begrensninger på ulike aktiviteter, etter partiblokker (aritmetisk gjennomsnitt, lav verdi er aldri)*

	DNA og SV	Sentrum	H og Frp	Lokale lister	Alle	N
Motorferdsel i utmark	3,00	2,90	3,00	3,50		60
Fotturisme	1,55	1,66	1,45	1,00		60
Ferdsel på vei vinterstid	2,40	2,63	2,50	2,75		48
Trad.landbruk og utmarks næringer	2,75	2,60	2,82	3,17		59
Jakt og fiske	2,00	1,97	2,30	1,83		56
Reiseliv og turisme	2,33	2,24	2,20	2,50		57
Bygging av fritidshytter	3,00	2,94	3,50	3,86	*	62
Aktiviteter i forbindelse med kraftverkene	1,82	2,17	3,00	1,67	*	49

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tabell v.31 *Politikernes oppfatning av om vernet har medført unødige begrensninger på ulike aktiviteter, etter verv i kommunestyret (aritmetisk gjennomsnitt, lav verdi er aldri)*

	Formannskapet	Kommunestyret	Varamedlem el.a.	Sign	N
Motorferdsel i utmark	3,08	2,83	3,17		61
Fotturisme	1,69	1,50	1,23		61
Ferdsel på vei vinterstid	2,64	2,13	2,92		50
Trad.landbruk og utmarks næringer	2,85	2,52	2,83		61
Jakt og fiske	2,00	2,05	2,00		57
Reiseliv og turisme	2,68	2,00	1,91	*	58
Bygging av fritidshytter	3,31	3,00	3,15		63
Aktiviteter i forbindelse med kraftverkene	2,17	2,00	2,50		51

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tabell v.32 *Politikernes oppfatning av om vernet har medført unødige begrensninger på ulike aktiviteter, etter hvor nødvendig de mener det var å verne SV-R (pearsons r)*

	Vern nødvendig
Motorferdsel i utmark	0,56**
Fotturisme	0,09
Ferdsel på vei vinterstid	0,29
Trad.landbruk og utmarksnæringer	0,25
Jakt og fiske	0,38**
Reiseliv og turisme	0,26
Bygging av fritidshytter	0,25
Aktiviteter i forbindelse med kraftverkene	-0,04
N	46-59

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået.

Tabell v.33 *Organisasjonslederens oppfatning av om vernet har medført unødige begrensninger på ulike aktiviteter, etter type organisasjon (aritmetisk gjennomsnitt, lav verdi er aldri)*

	Landbruk	Jaktvald	Miljø og friluft	Andre	Alle	N
Motorferdsel i utmark	3,20	2,67	1,75	2,67	2,60**	48
Fotturisme	1,71	1,87	1,36	1,889	1,69	42
Ferdsel på vei vinterstid	3,25	2,57	1,44	2,50	2,50**	38
Trad.landbruk og utmarksnæringer	3,12	2,89	1,55	2,25	2,53**	45
Jakt og fiske	2,08	1,78	1,50	2,00	1,84	43
Reiseliv og turisme	2,60	2,14	1,55	2,10	2,14*	43
Bygging av fritidshytter	3,07	2,88	1,50	3,00	2,57**	42
Aktiviteter i forbindelse med kraftverkene	2,40	1,57	1,60	2,00	1,97	30

**sign. på 0,01-nivået, * sign. på 0,1-nivået (F-test)

Tabell v.34 *Organisasjonsledernes oppfatning av om vernet har medført unødige begrensninger på ulike aktiviteter, etter deres syn på hvor nødvendig det var å verne SV-R (pearsons r)*

	Vern nødvendig	Deltaking i vernet
Motorferdsel i utmark	0,53**	-0,14
Fotturisme	0,15	0,06
Ferdsel på vei vinterstid	0,55**	0,02
Trad.landbruk og utmarksnæringer	0,34*	0,21
Jakt og fiske	0,24	0,07
Reiseliv og turisme	0,35*	-0,13
Bygging av fritidshytter	0,50**	-0,08
Aktiviteter i forbindelse med kraftverkene	0,55**	0,13
N	29-43	26-39

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået.

Vedlegg kap.4.4: Oppfatning om forholdet mellom ulike myndigheter

Tabell v.35 *Politikernes oppfatning av forholdet mellom ulike myndighetsorganer, etter kommunetype (aritmetisk gjennomsnitt, lav verdi er helt dekkende).*

	Nord og mye berørt	Sør og lite berørt	Sør og mye berørt	Alle	N
Kommunene har tilstrekkelig handlefrihet	2,52	2,96	3,21	2,85*	61
Ansvarsdelingen er uklar	2,10	2,36	2,00	2,20	51
Kommunene får god fagbistand	2,38	2,59	2,70	2,53	53
FM blander seg for mye	1,75	1,86	1,25	1,69	54
Interkommunalt samarbeid er for dårlig	2,75	2,86	3,00	2,85	54
Forvaltningsplanen ivaretar kom.syn	2,09	2,71	3,18	2,56**	57

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tabell v.36 *Politikernes oppfatning av forholdet mellom ulike myndighetsorganer, etter partiblokker (aritmetisk gjennomsnitt, lav verdi er helt dekkende)*

	DNA og SV	Sentrum	H og Frp	Lokale lister	Sign	N
Kommunene har tilstrekkelig handlefrihet	2,54	2,71	3,27	3,60	*	60
Ansvarsdelingen er uklar	1,80	2,32	2,40	1,80		50
Kommunene får god fagbistand	2,40	2,38	2,64	3,20		52
FM blander seg for mye	1,70	1,75	1,60	1,20		53
Interkommunalt samarbeid er for dårlig	2,73	3,08	2,55	2,80		53
Forvaltningsplanen ivaretar kom.syn	2,25	2,44	2,50	3,80	**	56

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tabell v.37 *Politikernes oppfatning av forholdet mellom ulike myndighetsorganer, etter verv i kommunestyret (aritmetisk gjennomsnitt, lav verdi er helt dekkende)*

	Formannskap	Kommune-styret	Varamedlem el.a.	Sign	N
Kommunene har tilstrekkelig handlefrihet	2,81	2,91	2,85		61
Ansvarsdelingen er uklar	2,48	2,06	1,80	*	51
Kommunene får god fagbistand	2,33	2,70	2,67		53
FM blander seg for mye	1,58	1,81	1,67		54
Interkommunalt samarbeid er for dårlig	3,04	2,90	2,22	*	54
Forvaltningsplanen ivaretar kom.syn	2,54	2,64	2,45		57

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tabell v.38 *Politikernes oppfatning av forholdet mellom ulike myndighetsorganer, etter hvor nødvendig de mener det var å verne SV-R og etter deres deltakelse i verneprosessene (pearsons r)*

	Vern nødvendig	Deltakelse i verneprosess
Kommunene har tilstrekkelig handlefrihet	0,52**	-0,16
Ansvarsdelingen er uklar	-0,16	0,29
Kommunene får god fagbistand	0,43**	-0,39**
FM blander seg for mye	-0,53**	-0,01
Interkommunalt samarbeid er for dårlig	0,08	-0,04
Forvaltningsplanen ivaretar kom.syn	0,59**	0,02
N	49-58	36-49

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået.

Viktige premissgivere for bruk og vern av heia

Tabell v.39 *Politikernes syn på viktige premissgivere (prosentfordeling)*

	Svært viktig	Viktig	Noe viktig	Ikke viktig	Vet ikke	N
MD og DN	31	51	8	2	8	61
FM-mva	27	48	16	3	6	63
Kommunen(e)	19	27	20	25	9	64
Det interkom forv.pl.sekretariat	7	20	29	20	25	56
Private rettighetshavere	9	17	20	36	19	59
Landbrukets organisasjoner	8	20	23	37	12	60
Miljø- og friluftskog	15	33	25	8	18	60
Statlige foretak og eiere	14	17	34	15	20	59
Turist- og reiselivsnæringen	10	26	25	21	18	61
Forskere og forskningsmiljøer	10	19	33	12	26	58

Tabell v.40 *Organisasjonsrepresentanters syn på viktige premissgivere (prosentfordeling)*

	Svært viktig	Viktig	Noe viktig	Ikke viktig	Vet ikke	N
MD og DN	46	32	4	2	16	50
FM-mva	34	34	17	2	13	47
Kommunen(e)	15	29	27	19	10	48
Det interkom forv.pl.sekretariat	9	21	25	9	36	44
Private rettighetshavere	11	19	17	36	17	47
Landbrukets organisasjoner	2	22	24	29	22	45
Miljø- og friluftssorg	15	28	19	19	19	47
Statlige foretak og eiere	9	24	15	17	35	46
Turist- og reiselivsnæringen	13	23	19	25	21	48
Forskere og forskningsmiljøer	7	29	20	13	31	45

Tabell v.41 *Politikernes vurdering av kommunene som premissleverandører etter kommunetype, og organisasjonsledernes vurdering av kommunene som premissleverandører etter organisasjonstype (aritmetisk gjennomsnitt, lav verdi er viktig premissgiver)*

Politikerne		Organisasjonslederne	
Nordkommuner	1,95	Landbruksorg	3,13
Mye berørte sørkommuner	3,29	Jaktvald	2,13
Mindre berørte sørkommuner	2,73	Miljø- og friluftssorg	2,60
		Andre org	1,75
F-verdi	8,15**	F-verdi	4,93**
N	58	N	42

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået.

Vedlegg til kapittel 5: Endringer i syn på vern og kommunalt forvaltningsansvar

Tabell v.42 *Politikernes endrede syn på vern og kommunalt ansvar, etter kommunetype (aritmetisk gjennomsnitt, lav verdi er betydelig mer positiv).*

	Nord og mye berørt	Sør og lite berørt	Sør og mye berørt	Alle	N
Vern	2,42	3,18	4,21	3,12**	66
Kommunalt forvaltningsansvar	1,91	2,12	1,85	1,98	62

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tabell v.43 *Politikernes endrede syn på vern og kommunalt ansvar, etter partiblokker (aritmetisk gjennomsnitt, lav verdi er betydelig mer positiv)*

	DNA og SV	Sentrum	H og Frp	Lokale lister	Sign	N
Vern	2,54	2,94	3,46	4,33	*	64
Kommunalt forvaltningsansvar	1,92	2,10	1,75	1,60		60

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tabell v.44 *Politikernes endrede syn på vern og kommunalt ansvar, etter verv i kommunestyret (aritmetisk gjennomsnitt, lav verdi er betydelig mer positiv)*

	Formannskap	Kommunestyret	Varamedlem el.a.	Sign	N
Vern	2,69	3,50	3,24	*	66
Kommunalt forvaltningsansvar	1,87	2,12	1,93		62

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tabell v.45 *Politikernes endrede syn på vern og kommunalt ansvar, etter lokallagets syn på vern i utgangspunktet (aritmetisk gjennomsnitt, lav verdi er betydelig mer positiv)*

	Aktivt for vern	Aktivt imot vern	Ikke klart standpkt	Alle	N
Vern	2,00	3,81	2,90	**	62
Kommunalt forvaltningsansvar	1,86	2,00	2,00		58

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået (F-test).

Tabell v.46 *Politikernes endrede syn på vern og kommunalt ansvar, etter hvor nødvendig de mener det var å verne SV-R og deres deltakelse i verneprosessen (pearsons r)*

	Vern nødvendig	Deltakelse i vernet
Vern	0,69**	-0,08
Kommunalt forvaltningsansvar	-0,15	0,19
N	58/59	46/48

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået.

Tabell v.47 *Organisasjonslederens endrede syn på vern og kommunalt ansvar, etter type organisasjon (aritmetisk gjennomsnitt, lav verdi er betydelig mer positiv)*

	Landbruk	Jaktvald	Miljø og friluft	Andre	Alle	N
Vern	3,38	3,50	2,56	3,00	3,16	45
Kommunalt forvaltningsansvar	2,07	2,55	3,67	2,60	2,62**	45

**sign. på 0,01-nivået, * sign. på 0,1-nivået (F-test)

Tabell v.48 *Organisasjonslederens endrede syn på vern og kommunalt ansvar, etter organisasjonens syn på vern i utgangspunktet (aritmetisk gjennomsnitt, lav verdi er betydelig mer positiv)*

	For vern	Imot vern	Aktiviserte seg ikke	Sign	N
Vern	3,11	3,40	3,00		44
Kommunalt forvaltningsansvar	3,00	1,71	3,05	**	44

**sign. på 0,01-nivået, * sign. på 0,1-nivået (F-test)

Tabell v.49 *Organisasjonsledernes endrede syn på vern og kommunalt ansvar, etter ders syn på hvor nødvendig det var å verne SV-R (pearsons r)*

	Vern nødvendig	Deltaking i vernet
Vern	0,48**	0,08
Kommunalt forvaltningsansvar	-0,44**	0,21
N	42	34/35

** sign på 0,01-nivået, * sign på 0,1 nivået.

Vedlegg 2

Spørreskjema til lokalpolitikere

Norsk institutt for by- og regionforskning
Postboks 44 Blindern, 0313 Oslo
Tlf. 22 95 88 00
Kontaktperson: Eva Irene Falleth
Prosjektnr.: O-1863

Respondentnummer

Forvaltningsforsøket i Setesdal Vesthei – Ryfylkeheiane landskapsvernområde

Til lokalpolitikere

Setesdal Vesthei - Ryfylkeheiane landskapsvernområde ble opprettet 28.april 2000 og omfatter kommunene Bykle, Valle, Bygland, Åseral, Hægebostad, Kvinesdal, Sirdal og Forsand. Området omfatter 2.387 km². Områdene rundt vernet som også kalles ytre planområde, er planlagt som landbruks-, natur og friluftsområder i en fylkesdelplan fra 1995. Forvaltningen av området er som en forsøksordning lagt til kommunene for perioden 2001-2006. I tillegg til å forvalte området etter verneforskriften, skal kommunene utarbeide en forvaltningsplan for det vernede området. Et interkommunalt forvaltningsplansekretariat er opprettet for å utarbeide forvaltningsplanen.

Direktoratet for naturforvaltning har bedt Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) å evaluere kommunenes forvaltning. I den forbindelse ønsker vi å kartlegge både holdninger og oppfatninger om landskapsvernet og kommunenes forvaltning av verneområdet blant lokalpolitikere og ledere av lokale organisasjoner.

Dette skjemaet er rettet til deg personlig som lokalpolitiker. Vi ønsker at du skal besvare skjemaet ut i fra dine personlige holdninger og oppfatninger, og ikke som representant for et parti eller et politisk utvalg. Et tilsvarende spørreskjema er sendt til ledere for lokale og regionale organisasjoner og lag som har interesser eller aktiviteter i tilknytning til heia. Spørreskjemaene vil bli behandlet konfidensielt. Den enkeltes svar vil bare være tilgjengelig for forskerne.

Det er en frivillig sak å fylle ut skjemaet. Vi vil imidlertid oppfordre deg til å fylle ut skjemaet og sende det til oss innen **11. april**. Bruk vedlagte returkonvolutt. Eventuelle spørsmål vedrørende undersøkelsen kan rettes til Sissel Hovik (22 95 89 39 / sissel.hovik@nibr.no) eller Eva Irene Falleth (22 95 89 85 / eva.falleth@nibr.no)

Vennlig hilsen

Sissel Hovik og Eva Irene Falleth

Bakgrunnsopplysninger

1. Hvilket verv innehar du i kommunestyret?

- Ordfører eller varaordfører
 Medlem av formannskapet
 Medlem av kommunestyret
 Varamedlem til kommunestyret
 Ingen av delene

1

2. Er du leder / nestleder eller medlem av kommunale utvalg, nemnder, eller lignende, - og i så fall hvilke? Sett flere kryss dersom aktuelt.

- Leder eller nestleder av kommunalt utvalg, nemnd, el, vennligst spesifiser:

2

- Medlem av kommunalt utvalg, nemnd, el, vennligst spesifiser:

3

- Nei, ikke medlem av utvalg / nemnd

4

3. Hvilket parti eller hvilken liste representerer du i kommunestyret og/eller kommunalt utvalg?

- Fremskrittspartiet eller Høyre
 Kristelig Folkeparti, Senterpartiet eller Venstre
 Arbeiderpartiet eller Sosialistisk Venstreparti
 Andre partipolitiske lister
 Bygdelister, upolitiske lister

5

4. Hvilket kjønn har du?

- Mann Kvinne

6

5. Hva er din alder?

- 29 år eller yngre
 Mellom 30 og 39 år
 Mellom 40 og 49 år
 Mellom 50 og 59 år
 60 år eller eldre

7

6. Hvor jobber du til daglig?

- I en kommune
 Innen offentlig sektor ellers (stat eller fylkeskommune)
 Innen primærnæringene
 Innen privat sektor/selvstendig næringsdrivende (utenom primærnæringene)
 Er ikke i arbeid (pensjonist, hjemmeværende, student, el.)

8

Deltakelse i utarbeidelsen av planer eller forvaltning av hei-området

7. Tok ditt lokale partilag / din liste et klart standpunkt til opprettelsen av verneområdet Setesdal Vesthei – Ryfylkeheiane (SV-R), enten til fordel for vern eller for å unngå vern? (Sett ett kryss)

- ¹ Ja, for å få opprettet verneområdet
² Ja, imot å opprette verneområdet
³ Nei, partiet / listen tok ikke noe klart standpunkt 9

8. Hvordan engasjerte du deg i spørsmålet om å opprette verneområdet Setesdal Vesthei – Ryfylkeheiane? Deltok du i en eller flere av de følgende aktivitetsformene? (Sett ett eller flere kryss)

- ¹ Skrev avisinnlegg, deltok i underskriftskampanjer eller andre former for aksjoner 10
¹ Tok kontakt med moderpartiet, for å få de til å påvirke vedtaket 11
¹ Tok kontakt med Miljøverndepartementet eller Direktoratet for Naturforvaltning 12
¹ Tok kontakt med Stortingsrepresentanter 13
¹ Engasjerte meg på andre måter, vennligst
spesifiser:..... 14
¹ Jeg engasjerte meg ikke 15

9. På hvilken måte deltok du i utarbeidelsen av følgende planer og bestemmelser som berører forvaltningen av landskapsvernområdet og ”ytre planområde”? Sett ett eller flere kryss per linje.

	Deltok i behandlingen i kommunale organer	Deltok på folkemøte, grunneiermøte el.	Deltok i arbeidsgruppe, referansegruppe, el.	Deltok ikke	
Flerbrukplanen fra 1994	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	16-19
Verneplanen og vernebestemmelsene	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	20-23
Kommune(del)plan for ytre planområde	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	24-27
Forvaltningsplanen for landskapsvernområdet	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	28-31

10. Har den informasjonen du har mottatt om landskapsvernet (indre planområde) og fylkesdelplanen (ytre planområde) vært god nok, slik du vurderer det? Angi det ved å krysse av på en skala fra 1: svært god informasjon til 5: svært mangelfull informasjon.

	Svært god informasjon					Svært mangelfull informasjon		Vet ikke
- om landskapsvernet	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	⁶ ☐		32
- om fylkesdelplanen	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	⁶ ☐		33

11. Hvem har etter din mening lagt de viktigste premissene for bruk og vern av heia etter at flerbruksplanen var ferdig i 1994? Angi hvor viktig du mener de følgende instansene har vært, ved å krysse av på en skala fra 1: svært viktig, til 4: ikke viktig. Sett ett kryss per linje.

	Svært viktig	Viktig	Noe viktig	Ikke viktig	Vet ikke	
Miljøverndepartementet og Direktoratet for Naturforvaltning	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	34
Fylkesmannens miljøvernavdeling	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	35
Kommunen(e)	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	36
Det interkommunale forvaltningsplansekretariatet	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	37
Private rettighetshavere	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	38
Landbrukets organisasjoner	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	39
Miljø- og friluftsansjoner	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	40
Statlige foretak og eiere	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	41
Turist- og reiselivsnæringen	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	42
Forskere og forskningsmiljøer	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	43

12. Hvor ofte ble du kontaktet av følgende aktører og organisasjoner i 2002 om spørsmål om bruk og vern av heia? Vi er interessert i ulike typer kontakt, fra formelle møter, seminarer og brevveksling, til mer uformell kontakt via telefon, e-post, samtaler m.v. Sett ett kryss per linje.

	6 ganger eller oftere	3 – 5 ganger	1-2 ganger	Aldri	Vet ikke	
Landbrukets organisasjoner	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	44
Miljø- og friluftsansjoner	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	45
Statlige foretak og eiere	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	46
Turist- og reiselivsnæringen	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	47
Forskere og forskningsmiljøer	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	48
Private rettighetshavere	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	49

Stortinget vedtok i 1996 å sette i gang et forsøk der kommunene fikk delegert forvaltningsansvaret for landskapsvernområdet i Setesdal Vesthei – Ryfylkeheiane (SV-R), heretter kalt forvaltningsforsøket. Først to spørsmål om dine erfaringer med forsøket som privatperson.

13. Har du som privatperson erfaringer fra søknader om dispensasjoner fra / godkjenninger i henhold til vernebestemmelsene?

¹ Ja ² Nei (gå til spm. 15)

14. Dersom ja på spm. 13, hva er dine erfaringer med behandlingen av saken(e) i kommunen? Angi i hvilken grad utsagnene nedenfor er dekkende for din erfaring ved å krysse av på en skal fra 1: helt dekkende til 5: absolutt ikke dekkende.

	Helt dekkende	Delvis dekkende	Lite dekkende	Ikke dekkende	Vet ikke	
Jeg fikk god informasjon om søknadsprosedyrer, klagemuligheter, o.l.	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	51
Søknaden ble innvilget	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	52
Resultatet var rimelig ut fra vernebestemmelsene	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	53

Synspunkter på vernet og praktiseringen av vernebestemmelsene

15. Hva mener du om landskapsvernet av heia generelt? Angi i hvilken grad utsagnene nedenfor er dekkende for dine synspunkt, ved å krysse av fra 1: helt dekkende til 4: ikke dekkende.

	Helt dekkende	Delvis dekkende	Lite dekkende	Ikke dekkende	Vet ikke	
Det var nødvendig å verne SV-R for å redde villreinstammen i området	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	54
Vern av SV-R var nødvendig for å sikre et vakkert og særmerket fjellområde	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	55
Vernet omfatter for små områder	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	56
Vern er unødvendig, lokalbefolkningen har gjennom generasjoner vist at de kan forvalte området på en bærekraftig måte	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	57
Det er fornuftig å dele landskapsvernet inn i ulike bruks- og vernesoner (soneinndeling)	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	58
Området burde heller vært nasjonalpark	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	59
Plan- og bygningsloven ville ivaretatt bruk og vern av heia på en bedre måte	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	60
Det bør være et interkommunalt organ som kan sikre likebehandling mellom kommunene	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	61

16. I hvilken grad mener du følgende aktiviteter utgjør en trussel mot verneformålene, dvs. å bevare villreinstammen og et vakkert og særmerket fjellområde. Angi dette ved å krysse av på en skala fra 1: ingen trussel, til 4 betydelig trussel

	Ingen trussel	Liten trussel	Noe trussel	Betydelig trussel	Vet ikke	
- motorisert ferdsel i utmark	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	62
- landbruk og utmarksnæringer	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	63
- reiseliv og turisme	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	64
- bygging av fritidshytter	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	65
- jakt og fiske	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	66
- fotturisme	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	67
- kraftanlegg og aktiviteter i den forbindelse	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	68
- motorisert ferdsel på vann og veier	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	69

17. Vi vil også vite hva du synes om hvordan kommunen(e) håndterer sitt forvaltningsansvar. Angi i hvilken grad utsagnene nedenfor er dekkende for din mening om dette. Sett ett kryss per linje.

	Helt dekkende	Delvis dekkende	Lite dekkende	Ikke dekkende	Vet ikke	
Det var galt å la kommunene få forvaltningsansvar over verneområdet	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	70
Kommunen(e) er flinke til å ivareta lokale hensyn innenfor rammene som vernet setter	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	71
Offentlige og/eller vitenskaplige søkere får lettere innvilget dispensasjoner enn private	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	72
Kommunen(e) er for ettergivende overfor lokale interesser	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	73
Friluftsansjoner får lettere gjennomslag enn grunneiere	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	74
Det har utviklet seg en ulik praksis mellom kommunene	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	75
Kommunen(e) er i realiteten gissel for statlige vernemyndigheter	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	76

18. Hvilke konsekvenser har forvaltningsforsøket hatt for tiltak og ferdsel i og nær landskapsvernområdet? I hvilken grad mener du vernet har medført unødvendige begrensninger på følgende aktiviteter, i forhold til hva som er nødvendig for å ivareta naturmiljøet / verneverdiene? Kryss av på en skala fra 1: aldri til 4: ofte.

Vernet har medført unødvendige begrensninger på:	Aldri	Sjelden	Noen ganger	Ofte	Vet ikke	
- motorferdsel i utmark	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	77
- tradisjonelt landbruk og utmarksnæringer	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	78
- reiseliv og turisme	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	79
- bygging av fritidshytter	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	80
- jakt og fiske	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	81
- fotturisme	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	82
- aktiviteter i forbindelse med kraftverkene	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	83
- ferdsel på Brokke - Suleskard veien vinterstid	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	84

19. I hvilken grad har du inntrykk av at folk lar være å søke om tillatelse til ulike aktiviteter, som følge av vernet, dvs. latt være å søke om tillatelse til aktiviteter en ville ha søkt om dersom vernet ikke hadde kommet?

- ¹ Ja, det skjer ofte
² Ja, det skjer noen ganger
³ Nei, det skjer sjelden eller aldri

85

20. Hvordan vurderer du forholdet mellom kommunene, de interkommunale samarbeidsorganene (styret, referansegruppe, prosjektleder, kommunalt nettverk) og statlige vernemyndigheter i forvaltningen av landskapsvernet. Angi i hvilken grad utsagnene nedenfor er dekkende for beskrivelsen av forholdet, slik du vurderer det, ved å krysse av på en skala fra 1: helt dekkende, til 4: ikke dekkende.

	Helt dekkende	Delvis dekkende	Lite dekkende	Ikke dekkende	Vet ikke	
Staten har gitt kommunene tilstrekkelig handlefrihet	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	86
Ansvarsdelingen mellom stat og kommune er uklar	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	87
Kommunene får god fagbistand fra fylkesmannen når de har behov for det	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	88
Fylkesmannen blander seg for mye opp i kommunale beslutninger i heia	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	89
Kontakten og samarbeidet kommunene imellom er for dårlig	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	90
Forvaltningsplanen ivaretar kommunenes synspunkter på en god måte	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	91

21. Har to års erfaringer med vern og kommunalt forvaltningsansvar ført til at du har endret syn på det å verne heia, og på forsøket med kommunal forvaltning? Angi det ved å krysse av på en skala fra 1: betydelig mer positiv, via 3: ikke endret syn, til 5: betydelig mer negativ til følgende forhold:

	Betydelig mer positiv	Noe mer positiv	Ikke endret syn	Noe mer negativ	Betydelig mer negativ	Vet ikke	
- å verne heia som landskapsvern-område	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐	92
- å gi kommunene forvaltningsansvar	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐	93

22. Har du andre synspunkter og kommentarer til vernet av Setesdal Vesthei - Ryfylkeheiane eller forvaltningen av verneområdet, eller har du kommentarer til dette spørreskjemaet?

Takk for hjelpen!
Bruk vedlagte svarconvolutt!

Vedlegg 3

Spørreskjema til lokale og regionale organisasjoner

Norsk institutt for by- og regionforskning
Postboks 44 Blindern, 0313 Oslo
Tlf. 22 95 88 00
Kontaktperson: Eva Irene Falleth
Prosjektnr.: O-1863

Respondentnummer

Forvaltningsforsøket i Setesdal Vesthei – Ryfylkeheiane landskapsvernområde

Til lokale og regionale organisasjoner

Setesdal Vesthei - Ryfylkeheiane landskapsvernområde ble opprettet 28.april 2000 og omfatter kommunene Bykle, Valle, Bygland, Åseral, Hægebostad, Kvinesdal, Sirdal og Forsand. Området omfatter 2.387 km². Områdene rundt vernet, som også kalles ytre planområde, er planlagt som landbruks-, natur og friluftsområder i en fylkesdelplan fra 1995. Forvaltningen av området er som en forsøksordning lagt til kommunene for perioden 2001-2006. I tillegg til å forvalte området etter verneforskriften, skal kommunene utarbeide en forvaltningsplan for det vernede området. Et interkommunalt forvaltningsplansekretariat er opprettet for å utarbeide forvaltningsplanen.

Direktoratet for naturforvaltning har bedt Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) å evaluere kommunenes forvaltning. I den forbindelse ønsker vi å kartlegge både holdninger og oppfatninger om landskapsvernet og kommunenes forvaltning av verneområdet blant lokalpolitikere og ledere av lokale organisasjoner. Aktuelle organisasjoner og navn på ledere er framskaffet ved at de berørte kommunene ga oss en liste over organisasjoner i kommunene som har interesse i det vernede området.

Dette skjemaet er rettet til deg personlig som leder i et lag eller en forening. Vi ønsker at du skal besvare skjemaet ut i fra dine personlige holdninger og oppfatninger og ikke som representanter for et lag eller en forening. Et tilsvarende spørreskjema er sendt til et utvalg lokalpolitikere i de berørte kommunene. Spørreskjemaene vil bli behandlet konfidensielt. Den enkeltes svar vil bare være tilgjengelig for forskerne.

Det er en frivillig sak å fylle ut skjemaet. Vi vil imidlertid oppfordre deg til å fylle ut skjemaet og sende det til oss innen **11. april**. Bruk vedlagte returkonvolutt. Eventuelle spørsmål vedrørende undersøkelsen kan rettes til Sissel Hovik (22 95 89 39 / sissel.hovik@nibr.no) eller Eva Irene Falleth (22 95 89 85 / eva.falleth@nibr.no)

Vennlig hilsen

Sissel Hovik og Eva Irene Falleth

Bakgrunnsopplysninger

23. Er du leder av, eller har styreverv i noen av de følgende typer organisasjoner eller lag?

Type organisasjon eller lag:	Leder	Styreverv	Ingen av delene	
- bondelag, bonde- og småbrukarlag, skogeierlag	1 ☐	2 ☐	3 ☐	94
- beite- og avlslag, sankelag, utmarkslag, grunneierlag, el.	1 ☐	2 ☐	3 ☐	95
- reiseliv og turistnæring	1 ☐	2 ☐	3 ☐	96
- jakt og fiske	1 ☐	2 ☐	3 ☐	97
- natur-, friluft og idrett	1 ☐	2 ☐	3 ☐	98
- andre organisasjoner med interesser i heia	1 ☐	2 ☐	3 ☐	99

24. Hvor mange medlemmer har organisasjonen/laget du er leder av? Dersom du er leder av flere organisasjoner som har interesser i heia, angi medlemstallet til den største organisasjonen.

- 1 20 medlemmer eller færre
 2 Mellom 21 og 50 medlemmer
 3 Mellom 51 og 100 medlemmer
 4 101 medlemmer eller flere 100

25. Hvor stort område dekker aktiviteten til organisasjonen som du oppgav medlemstallet til i spørsmål 2?

- 1 En del av en kommune
 2 En kommune
 3 Flere kommuner (eller et område som strekker seg over to eller flere kommuner)
 4 Et fylke
 5 Flere fylker 101

26. Hvilket kjønn har du?

- 1 Mann 2 Kvinne 102

27. Hva er din alder?

- 1 29 år eller yngre
 2 Mellom 30 og 39 år
 3 Mellom 40 og 49 år
 4 Mellom 50 og 59 år
 5 60 år eller eldre 103

Deltakelse i utarbeidelsen av planer eller forvaltning av hei-området

28. Var organisasjonen /laget som du oppga størrelsen på i spm.2 aktiv i forbindelse med arbeidet med å opprette verneområdet Setesdal Vestehei – Ryfylkeheiane, enten til fordel for vern eller for å unngå vern? (Sett ett kryss)

- ¹ Ja, for å få opprettet verneområdet
² Ja, imot å opprette verneområdet
³ Nei

104

29. Hvordan engasjerte denne organisasjonen /laget seg i spørsmålet om å opprette verneområdet Setesdal Vesthei - Ryfylkeheiane? Deltok dere i en eller flere av de følgende aktivitetsformene? (Sett ett eller flere kryss)

- ¹ Skrev avisinnlegg, deltok i underskriftskampanjer eller andre former for aksjoner 105
¹ Tok kontakt med moderorganisasjon, for å få de til å påvirke vedtaket 106
¹ Tok kontakt med Miljøverndepartementet eller Direktoratet for Naturforvaltning 107
¹ Tok kontakt med Stortingsrepresentanter 108
¹ Engasjerte seg på andre måter, vennligst spesifiser:..... 109
¹ Engasjerte seg ikke 110

30. På hvilken måte deltok **du** i utarbeidelsen av følgende planer og bestemmelser som berører forvaltningen av landskapsvernområdet og ”ytre planområde”? Vi er interessert både i din deltakelse som representant for en organisasjon eller et lag, som privatperson, el. (Sett ett eller flere kryss per linje).

	Deltok i høring (ga skriftlig uttalelse)	Deltok på folkemøte, grunneierm øte el.	Deltok i arbeids- gruppe, refe- ransegruppe, el.	Deltok ikke	
Flerbruksplanen fra 1994	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	111-114
Verneplanen og vernebestemmelsene	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	115-118
Kommune(del)plan for ytre planområde	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	119-122
Forvaltningsplanen for landskapsvernområdet	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	123-126

31. Har den informasjonen du har mottatt om landskapsvernet (indre planområde) og fylkesdelplanen (ytre planområde) vært god nok, slik du vurderer det? Angi det ved å krysse av på en skala fra 1: svært god informasjon til 5: svært mangelfull informasjon.

	Svært god informasjon				Svært mangelfull informasjon		Vet ikke	
- om landskapsvernet	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	⁶ ☐		127
- om fylkesdelplanen	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	⁶ ☐		128

Forhold rundt organisasjonens / lagets bruk av heia

32. Hvem har etter din mening lagt de viktigste premissene for bruk og vern av heia etter at flerbruksplanen var ferdig i 1994? Angi hvor viktig du mener de følgende instansene har vært, ved å krysse av på en skala fra 1: svært viktig, til 4: ikke viktig. Sett ett kryss per linje.

	Svært viktig	Viktig	Noe viktig	Ikke viktig	Vet ikke	
Miljøverndepartementet og Direktoratet for Naturforvaltning	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	129
Fylkesmannens miljøvernnavdeling	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	130
Kommunen(e)	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	131
Det interkommunale forvaltningsplansekretariatet	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	132
Private rettighetshavere	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	133
Landbrukets organisasjoner	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	134
Miljø- og friluftsansjoner	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	135
Statlige foretak og eiere	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	136
Turist- og reiselivsnæringen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	137
Forskere og forskningsmiljøer	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	138

33. Hvor stor tillit har du til følgende instanser og aktører i forbindelse med bruken av heia? Sett ett kryss per linje.

	Svært stor tillit	Stor tillit	Noe tillit	Litt tillit	Ingen tillit	Vet ikke / ønsker ikke å svare	
Miljøverndepartementet og Direktoratet for naturforvaltning	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐	139
Fylkesmannens miljøvernnavdeling	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐	140
Kommunepolitikerne	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐	141
Kommunens administrasjon	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐	142
Det interkommunale forvaltningsplansekretariatet	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐	143
Statens naturoppsyn, lensmannen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐	144
Private rettighetshavere	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐	145
Landbrukets organisasjoner	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐	146
Miljø- og friluftsansjoner	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐	147
Statlige foretak og eiere	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐	148
Turist og reiselivsnæringen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐	149
Forskere og forskningsmiljøer	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐	150

34. Hvor ofte hadde organisasjonen / laget du oppga på spørsmål 2 kontakt med følgende aktører eller instanser i 2002, i forbindelse med bruk og forvaltning av heia? Vi er interessert i ulike typer kontakt, fra formelle møter, seminarer og brevveksling, til mer uformell kontakt via telefon, e-post, samtaler m.v. Sett ett kryss per linje.

	6 ganger eller oftere	3 – 5 ganger	1 – 2 ganger	Aldri	Vet ikke	
Fylkesmannens miljøvernavdeling	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	151
Kommunepolitikerne	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	152
Kommunens administrasjon	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	153
Det interkommunale forvaltningsplansekretariatet	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	154
Private rettighetshavere	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	155
Landbrukets organisasjoner	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	156
Miljø- og friluftsgeselskaper	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	157
Statlige foretak og eiere	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	158
Turist og reiselivsnæringen	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	159
Forskere og forskningsmiljøer	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	160

Stortinget vedtok i 1996 å sette i gang et forsøk der kommunene fikk delegert forvaltningsansvaret for landskapsvernområdet i Setesdalen Vesthei - Ryfylkeheiane, (SV-R) heretter kalt forvaltningsforsøket. Nedenfor følger noen spørsmål om dine erfaringer med og deltakelse i dette forsøket.

35. Hvordan fikk du informasjon om dette forvaltningsforsøket? (Sett flere kryss, dersom det er aktuelt)

- ¹ I møte med kommune, det interkommunale forvaltningsplansekretariatet og/eller fylkesmann 161
- ¹ Gjennom skriftlig informasjon fra kommune, forvaltningsplansekretariatet og/eller fylkesmann 162
- ¹ Fra Statens Naturoppsyn og/eller lensmann 163
- ¹ Gjennom massemedia 164
- ¹ På annen måte, vær snill å spesifisere:..... 165
- ¹ Jeg har ikke fått noen informasjon om dette 166

36. Har du erfaringer fra søknader om dispensasjoner fra / godkjenninger i henhold til vernebestemmelsene, enten på vegne av deg selv, en organisasjon du har verv i, eller enkeltmedlemmer i organisasjonen?

- ¹ Ja ² Nei (gå til spm. 16) 167

37. Dersom ja på spm. 14. Hvilke erfaringer har du med behandlingen av saken(e) i kommunen. Angi i hvilken grad utsagnene nedenfor er dekkende for din erfaring ved å krysse av på en skal fra 1: helt dekkende til 4: ikke dekkende.

	Helt dekkende	Delvis dekkende	Lite dekkende	Ikke dekkende	Vet ikke	
Vi fikk god informasjon om søknadsprosedyrer, klagemuligheter, o.l.	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	168
Søknaden ble innvilget	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	169
Resultatet var rimelig ut fra vernebestemmelsene	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	170

38. I hvilken grad har du, eller din organisasjon latt være å søke om tillatelse, som følge av vernet, dvs. latt være å søke om tillatelse til aktiviteter du/dere ville ha søkt om, dersom vernet ikke hadde kommet?

¹ Ja, flere ganger ² Ja, en gang ³ Nei, aldri 171

Synspunkter på vernet og praktiseringen av vernebestemmelsene

39. Hva mener du om vernet av Setesdal Vesthei – Ryfylkeheiane (SV-R) generelt? I hvilken grad er utsagnene nedenfor dekkende for dine synspunkt. Angi det ved å krysse av fra 1: helt dekkende til 4: ikke dekkende.

	Helt dekkende	Delvis dekkende	Lite dekkende	Ikke dekkende	Vet ikke	
Vern av SV-R var nødvendig for å sikre villreinstammen i området	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	172
Vern av SV-R var nødvendig for å sikre et vakkert og særmerket fjellområde	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	173
Vernet omfatter for små områder	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	174
Vern er unødvendig, lokalbefolkningen har gjennom generasjoner vist at de kan forvalte området på en bærekraftig måte	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	175
Det er fornuftig å dele landskapsvernet inn i ulike bruks- og vernesoner (soneinndeling)	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	176
Området burde heller vært nasjonalpark	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	177
Plan- og bygningsloven ville ivarettatt bruk og vern av heia på en bedre måte	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐	178

40. I hvilken grad mener du følgende aktiviteter utgjør en trussel mot verneformålene, dvs. å bevare villreinstammen og et vakkert og særmerket fjellområde. Angi dette ved å krysse av på en skala fra 1: ingen trussel, til 4 betydelig trussel

	Ingen trussel	Liten trussel	Noe trussel	Betydelig trussel	Vet ikke	
- motorisert ferdsel i utmark	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	179
- landbruk og utmarks næringer	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	180
- reiseliv og turisme	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	181
- bygging av fritidshytter	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	182
- jakt og fiske	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	183
- fotturisme	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	184
- kraftanlegg og aktiviteter i den forbindelse	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	185
- motorisert ferdsel på vann og veier	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	186

41. Vi vil også vite hva du synes om hvordan kommunen(e) håndterer sitt forvaltningsansvar. Angi i hvilken grad utsagnene nedenfor er dekkende for din mening om dette. Sett ett kryss per linje.

	Helt dekkende	Delvis dekkende	Lite dekkende	Ikke dekkende	Vet ikke	
Det var galt å la kommunene få forvaltningsansvar	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	187
Kommunen(e) er flinke til å ivareta lokale hensyn innenfor rammene som vernet setter	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	188
Offentlige og/eller vitenskaplige grupper får lettere innvilget dispensasjoner enn private	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	189
Kommunen(e) er for ettergivende overfor lokale interesser	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	190
Friluftsansjonene får lettere gjennomslag enn private grunneiere	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	191
Det har utviklet seg en ulik praksis mellom kommunene	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	192
Kommunen(e) er i realiteten gissel for statlige vernemyndigheter	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	193

42. Hvilke konsekvenser har forvaltningsforsøket hatt for tiltak og ferdsel i og nær landskapsvernområdet? I hvilken grad mener du vernet har medført unødvendige begrensninger på følgende aktiviteter, i forhold til hva som er nødvendig for å ivareta naturmiljøet / verneverdiene? Kryss av på en skala fra 1: aldri til 4: ofte.

Vernet har medført unødvendige begrensninger på:	Aldri	Sjelden	Noen ganger	Ofte	Vet ikke	
- motorferdsel i utmark	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	194
- tradisjonelt landbruk og utmarksnæringer	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	195
- reiseliv og turisme	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	196
- bygging av fritidshytter	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	197
- jakt og fiske	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	198
- fotturisme	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	199
- aktiviteter i forbindelse med kraftverkene	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	200
- ferdsel på Brokke – Suleskard veien vinterstid	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	201

43. Har to års erfaringer med vern og kommunalt / interkommunalt forvaltningsansvar ført til at du har endret syn på det å verne området i seg selv, og på forsøket med kommunal forvaltning? Angi det ved å krysse av på en skala fra 1: betydelig mer positiv, via 3: ikke endret syn, til 5: betydelig mer negativ til følgende forhold:

	Betydelig mer positiv	Noe mer positiv	Ikke endret syn	Noe mer negativ	Betydelig mer negativ	Vet ikke	
- å verne heia som landskapsvernområde	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐	202
- å gi kommunene forvaltningsansvar	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐	203

44. Har du andre synspunkter og kommentarer til vernet av Setesdal Vesthei - Ryfylkeheiane eller forvaltningen av verneområdet, eller har du kommentarer til dette spørreskjemaet?

Takk for hjelpen!
 Bruk vedlagte svarkonvolutt!